

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Diplomová práce

2024

Miloš Exnar

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Analýza guerillových hnutí Sendero Luminoso a FARC v kontextu
teorie řešení konfliktů**

Diplomová práce

Autor: Miloš Exnar

Studijní program: N0312A200145 – Politologie

Studijní obor: Politologie – specializace Latinskoamerická studia

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.

Jaroměř, 2024

Zadání diplomové práce

Autor: Miloš Exnar
Studium: F22NP0041
Studijní program: N0312A200145 Politologie
Studijní obor: Latinskoamerická studia
Název diplomové práce: **Analýza guerillových hnutí Sendero Luminoso a FARC v kontextu teorie řešení konfliktů**
Název diplomové práce AJ: Analysis of the Sendero Luminoso and FARC guerrilla movements in the context of conflict resolution theory

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá občanskými válkami v Peru a Kolumbii – konflikt mezi vládou Peru a guerillovým hnutím Sendero Luminoso a vládou Kolumbie a guerillou FARC. Sendero Luminoso bylo nejsilnější a nejvíce známé povstalecké hnutí v Peru, bylo extrémně násilné a mělo za cíl svrhnout peruánský stát a nahradit ho maoistickým režimem. Kolumbie se musela vypořádat s guerillou FARC, jež bylo levicové povstalecké hnutí a ozbrojená skupina, která bojovala proti kolumbijské vládě a zasahovala do vnitřních záležitostí země po více než půl století. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem ukončil konflikt Fujimoriho autoritativní režim a demokraticky zvolená kolumbijská vláda. V kontextu Peru se tedy jedná o období 1990–1992, v Kolumbii se jedná o necelý prezidentský mandát Santose, tedy 2010–2016. Alberto Fujimori vedl tvrdou válku proti levicovým povstalcům, tyto vojenské akce byly často prováděny s tvrdou rukou a přinesly mnoho obětí mezi civilisty. Naopak vláda Juana Manuela Santose vedla dlouhá jednání s FARC a v roce 2016 byla s partyzány podepsána mírová dohoda, která ukončila více než padesát let trvající ozbrojený konflikt. Část partyzánů FARC se však této mírové dohodě nepodrobila a zůstávají aktivní dodnes. V práci bude použita teorie řešení konfliktů, v kontextu práce se jedná o občanské války.

Brittain, J. James. 2010. Revolutionary Social Change in Colombia: The Origin and Direction of the FARC-EP. Pluto Press.

Gorriti, Gustavo. 1999. The Shining Path: A History of the Millenarian War in Peru. Univ of North Carolina Press.

Mareš, Miroslav. 2004. Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. Obrana a strategie 4, č. 1.

Palmer, David. 1994. The Shining Path of Peru. Palgrave Macmillan New York.

Pečínka, Pavel. 1998. Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost guerillových hnutí Latinské Ameriky. Brno: Doplněk.

Prorok, Vladimír a Lisa, Aleš. 2011. Teorie a praxe řešení politických konfliktů. Grada Publishing, a.s.

Segura, R., Mechoulam, D. 2017. Made in Havana: How Colombia and the FARC Decided to End the War. New York: International Peace Institute.

Wallensteen, Peter. 2015. Understanding Conflict Resolution. London: Sage Publications.

Wickham-Crowley, Timothy P. 1992. Guerrillas & Revolution in Latin America: A Comparative Study of Insurgents and Regimes Since 1956. Princeton: Princeton University Press.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 30.11.2023

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. et Mgr. Pavlín Springerové, Ph.D. a uvedl jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Jaroměři, dne 15. 4. 2024 _____

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce Mgr. et Mgr. Pavlíně Springerové, Ph.D. za odborné rady, cenné připomínky a vedení diplomové práce.

Anotace

EXNAR, MILOŠ. *Analýza guerillových hnutí Sendero Luminoso a FARC v kontextu teorie řešení konfliktů*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá občanskými válkami v Peru a Kolumbii – konflikt mezi vládou Peru a guerillovým hnutím Sendero Luminoso a vládou Kolumbie a guerillou FARC. Sendero Luminoso bylo nejsilnější a nejvíce známé povstalecké hnutí v Peru, bylo extrémně násilné a mělo za cíl svrhnout peruánský stát a nahradit ho maoistickým režimem. Kolumbie se musela vypořádat s guerillou FARC, jež bylo levicové povstalecké hnutí a ozbrojená skupina, která bojovala proti kolumbijské vládě a zasahovala do vnitřních záležitostí země po více než půl století. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem ukončil konflikt Fujimoriho autoritativní režim a demokraticky zvolená kolumbijská vláda, respektive jaké strategie a postupy jednotlivé vlády v boji proti guerillovým hnutím použily. V kontextu Peru se tedy jedná o období 1990–1992, v Kolumbii se jedná o necelý prezidentský mandát Santose, tedy 2010–2016. Alberto Fujimori vedl ofenzivní vojenské tažení proti levicovým povstalcům, tyto vojenské akce byly často prováděny s tvrdou rukou a přinesly mnoho obětí mezi civilisty. Naopak vláda Juana Manuela Santose vedla dlouhá jednání s FARC a v roce 2016 byla s partyzány podepsána mírová dohoda, která ukončila více než padesát let trvající ozbrojený konflikt. Část partyzánů FARC se však této mírové dohodě nepodrobila a zůstávají aktivní dodnes. Dále práce zkoumá autorem položené tvrzení na základě konceptu teorie řešení občanských válek od Williama Zartmana. Zartman a jeho koncept tvrdí, že pokud se aktéři občanské války ocitnou ve fázi konfliktu, ze kterého nemohou eskalovat k vítězství, zvolí alternativní politiku nebo východisko (například mírová jednání). V práci bude použita teorie řešení konfliktů, v kontextu práce se jedná o občanské války.

Klíčová slova: občanská válka, guerillová hnutí, teorie ukončování občanských válek, Kolumbie, Peru, FARC, Sendero Luminoso

Annotation

EXNAR MILOŠ. Analysis of the Sendero Luminoso and FARC guerrilla movements in the context of conflict resolution theory. Hradec Králové: University of Hradec Králové, Philosophical Faculty, Department of Political Science. Master thesis.

The thesis deals with the civil wars in Peru and Colombia - the conflict between the government of Peru and the Sendero Luminoso guerrilla movement and the government of Colombia and the FARC guerrilla. Sendero Luminoso was the strongest and most well-known rebel movement in Peru, it was extremely violent and aimed to overthrow the Peruvian state and replace it with a Maoist regime. Colombia had to deal with the FARC guerrilla, which was a leftist insurgent movement and armed group that fought against the Colombian government and interfered in the country's internal affairs for more than half a century. The aim of this thesis is to investigate how the conflict was ended by Fujimori's authoritarian regime and the democratically elected Colombian government, or what strategies and practices each government used in the fight against the guerrilla movement. Thus, in the Peruvian context, the period is 1990-1992; in Colombia, the period is less than the presidential term of Santos, 2010-2016. Alberto Fujimori led offensive military campaigns against leftist insurgents, these military actions were often carried out with a heavy hand and resulted in many civilian casualties. In contrast, the government of Juan Manuel Santos held long negotiations with the FARC, and in 2016 a peace agreement was signed with the guerrillas, ending more than fifty years of armed conflict. However, some FARC guerrillas did not comply with this peace agreement and remain active to this day. Next, the thesis examines the author's proposition based on William Zartman's concept of civil war resolution theory. Zartman and his concept argue that when actors in a civil war find themselves in a phase of conflict from which they cannot escalate to victory, they will choose an alternative policy or way out (such as peace negotiations). Conflict resolution theory will be used in the context of this thesis in the context of civil wars.

Keywords: civil war, guerrilla movements, theory of ending civil wars, Colombia, Peru, FARC, Sendero Luminoso

Obsah

Úvod	9
1. Teoreticko-metodologická část	16
1.1 Metodologie.....	16
1.2 Teorie řešení konfliktů.....	17
1.3 Teorie ukončování občanských válek.....	21
1.4 Guerillová hnutí.....	24
2. Analytická část	28
2.1 Představení FARC a kolumbijského konfliktu	28
2.2 Představení Sendero Luminoso a peruánského konfliktu.....	30
2.3 Ukončení konfliktu v Peru.....	33
2.3.1 Fujimoriho nástup k moci a zděděný problém nejen guerillového hnutí ..33	
2.3.2 Čistka v armádě a spolupráce s USA.....	34
2.3.3 Rozpuštění kongresu a dopadení Guzmána.....	36
2.4 Ukončení konfliktu v Kolumbii.....	41
2.4.1 Počátek mandátu Juana Manuela Santose	41
2.4.2 Mírový dialog se zbraněmi	44
2.4.3 Podepsání mírové dohody	45
2.5 Aplikace konceptu teorie řešení občanských válek od W. Zartmana	48
2.5.1 Aplikace Zartmanova konceptu na případ Kolumbie.....	48
2.5.2 Aplikace Zartmanova konceptu na případ Peru.....	54
2.6 Komparace výzkumných podotázek studovaných konfliktů.....	57
Závěr	60
Prameny a literatura.....	65

Úvod

Práce se zabývá analýzou dvou konfliktů, respektive jejich ukončením. Prvním zkoumaným případem je konflikt v Peru, kde hlavní úlohu sehrála peruánská vláda a guerillové hnutí Sendero Luminoso. Druhým konfliktem je občanská válka mezi vládou Kolumbie a guerillou FARC. V obou případech se jedná o dvě guerillová hnutí, která bojovala proti vládním silám v jednotlivých státech a usilovala o změnu politického či socio-ekonomického systému. Ukončení těchto dvou konfliktů v Peru a Kolumbii však proběhlo odlišným způsobem.

Peru si prošlo dlouhou historií politické nestability a nestálých vlád. Časté vojenské puče, politická korupce či nedostatek politického konsenzu vedly k neustálým změnám vládních představitelů a nedostatku dlouhodobého řízení státu. I v Peru, stejně jako v mnoha ostatních zemích Latinské Ameriky, se historicky vyskytovala vysoká sociální nerovnost, kdy venkovské oblasti byly často zanedbávány ve prospěch městských center, což vedlo k rostoucí frustraci a nespokojenosti právě v rurálních oblastech. V 80. a 90. letech 20. století se země také musela vypořádat s ekonomickými problémy, včetně hyperinflace a hospodářské krize. Nejistota v ekonomice vedla k vysoké nezaměstnanosti, chudobě a sociálním nepokojům. V roce 1980 vzniká v Peru guerillové hnutí Sendero Luminoso. Tato guerilla vedla dlouhodobý ozbrojený konflikt s peruánskou vládou od svého založení, kdy příslušníci této organizace byli vedeni svým vůdcem Abimaelem Guzmánem. Hlavním tehdejším cílem guerilly bylo svržení peruánské vlády a nastolení komunistického režimu. Konflikt byl charakteristický teroristickými útoky, bombovými útoky, únosy a masakry, které si vyžádaly tisíce obětí. Vládní síly reagovaly tvrdě, často se dopouštěly porušování lidských práv, také byly obviněny z mučení a neoprávněných poprav. Konflikt zasáhl zejména venkovské oblasti Peru, kde byla Sendero Luminoso nejvíce aktivní, a způsobil obrovské utrpení pro civilní obyvatelstvo. Jedním z klíčových momentů konfliktu bylo zatčení Abimaela Guzmána peruánskými bezpečnostními silami v roce 1992, což představovalo značné oslabení guerillového hnutí.

I Kolumbie se potýkala s podobnými problémy jako její jižní soused. 20. století v kontextu Kolumbie je poznamenáno především etapou La Violencia (1948-1958), kdy proti sobě stáli konzervativci a liberálové. Jedná se o jedno

z nejtragičtějších období v historii kolumbijského státu, kdy La Violencia se vyznačovala masovým násilím, masakry a únosy. Tento konflikt skončil v 50. letech, ovšem o pár let později, přesněji v roce 1964, vzniká levicové guerillové hnutí FARC. FARC tehdy představovala marxistickou partyzánskou organizaci, která bojovala za sociální spravedlnost a odstranění socioekonomických nerovností v Kolumbii. Jejich boj se vyvíjel od počátečního zájmu o zlepšení podmínek venkovských chudých a rolníků až k násilnému ozbrojenému střetu s kolumbijskou vládou a pravicovými paramilitárními skupinami. Konflikt zahrnoval řadu hrubých porušení lidských práv a válečných zločinů, které postihly civilní obyvatelstvo. Byly zaznamenány případy masových vražd, únosů, nucené rekrutace dětí a vynucené vysídlení. V roce 2012 však započal mírový proces mezi FARC a vládou Kolumbie, který vyústil v mírovou dohodu mezi těmito dvěma aktéry v roce 2016.

Studium ukončení konfliktů je velmi důležité, neboť se jedná o klíčový krok směrem k dlouhodobé stabilitě a míru v daných oblastech. Díky studiu procesu ukončení konfliktu je možné analyzovat, jakým způsobem lze dosáhnout udržitelný mír a zabránit návratu ozbrojeného násilí. I přes to, že tyto dva studované konflikty mohou být v některých ohledech minulostí, jejich důsledky a dopady se v mnoha ohledech dotýkají současné politiky, společnosti a stability v těchto regionech. Historie studovaných občanských válek poskytuje příležitost k pochopení mechanismů ozbrojených konfliktů a mírových procesů. Analýza jejich ukončení umožňuje identifikovat úspěšné strategie a chyby, které lze aplikovat na současné či potenciální konflikty. Díky této práci je možné identifikovat úspěšné a neúspěšné strategie ukončení konfliktů mezi Sendero Luminoso a vládou Peru a mezi FARC a vládou Kolumbie, což poskytuje cenné poučení pro budoucí mírová jednání a konfliktní řešení v jiných regionech nebo konfliktech s podobnými charakteristikami.

Záměrně byly vybrány případy Peru a Kolumbie, neboť oba konflikty byly ukončeny rozdílným způsobem (v kontextu Peru se chápe ukončení konfliktu jako dopadení Abimaela Guzmána). Porovnání různých strategií, jako je vojenská intervence versus mírová jednání, může poskytnout užitečné poznatky pro budoucí situace. Rozdílný způsob ukončení konfliktu může mít významný dopad na současný stav a vývoj dané oblasti. Způsob ukončení konfliktu může ovlivnit míru stability a bezpečnosti v daném regionu. Mírové dohody a procesy mohou poskytnout rámec pro udržení míru a bezpečnosti, zatímco vojenská eliminace, nedostatek mírových

dohod či jejich neúplná implementace mohou vést k pokračující nejistotě a konfliktům.

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem proběhlo ukončení konfliktů v Peru a Kolumbii, respektive jaké strategie a postupy použily vlády Peru a Kolumbie proti guerillovým hnutím. Analýza ukončení konfliktů bude studována na dvou časových osách. V kontextu Peru se jedná o období nástupu Alberta Fujimoriho do prezidentské funkce a zatčení Abimaela Guzmána, které se často označuje jako oficiální ukončení konfliktu, tedy 1990–1992. Zkoumaný časový úsek v kontextu Kolumbie začíná v roce 2010, kdy se Juan Manuel Santos stal prezidentem Kolumbie a končí v roce 2016, tedy podepsáním již výše zmíněné mírové dohody. Časový rámec je nastaven tak, aby bylo možné zkoumat boj Fujimoriho a Santose proti guerillám, proto zkoumaná období začínají vždy na začátku jednotlivých prezidentských mandátů a končí „oficiálními“ konci obou konfliktů.

Výzkumná otázka tedy zní: „Jaké strategie a postupy použily vlády Peru a Kolumbie proti guerillovým hnutím?“. V práci je použita teorie řešení konfliktů, respektive teorie řešení občanských válek. V této teorii řešení občanských válek autor William Zartman tvrdí, že pokud se aktéři občanské války (v kontextu práce se jedná o vládní síly a guerillová hnutí) ocitnou ve fázi konfliktu, ze kterého nemohou eskalovat k vítězství, zvolí alternativní politiku nebo východisko (například mírová jednání). Na základě tohoto konceptu/teorie byla stanoveno následující tvrzení:

Aktéři občanské války jsou ochotni jednat o míru či chtějí vstoupit do mírových jednání, pokud se ocitnou ve fázi konfliktu, ze které nemohou eskalovat k vítězství.

Na základě tohoto tvrzení si autor položil tři výzkumné podotázky:

- 1) Jak dlouho v době prvních mírových kontaktů konflikt trval?
- 2) Jaké bylo rozložení sil aktérů, respektive nacházeli se aktéři v tzv. vojenské patové situaci?
- 3) Jaká byla v době mírových jednání intenzita konfliktu?

Tyto tři podotázky byly zvoleny z teorie řešení občanských válek (viz kapitola 1.3). Zvoleny byl z následujících důvodů: podotázka číslo 2) značí „vleklost konfliktu“, tedy kdy ani jedna ze stran není schopna porazit tu druhou. S tím souvisí

podle autorů teorie řešení občanské války (Brown, Sambanis, Wallensteen a další) podotázka číslo 1), tedy doba trvání konfliktu. Podle nich musí konflikt nějakou dobu probíhat, aby se vůbec dalo hovořit o občanské válce. Poslední podotázka 3), intenzita konfliktu, taktéž souvisí s podotázkou čísla dva, kdy rovnováha sil je měřena počtem obětí konfliktu. Podle teorie občanských válek nám tyto podotázky pomohou měřit/určit fázi konfliktu, ze které aktéři nemohou eskalovat k vítězství. Ačkoliv v případě Peru nebyla uzavřena mírová dohoda jako v Kolumbii, práce bude v kontextu Peru zkoumat, zda jeden z aktérů nechtěl zahájit mírová jednání v situaci, kdy byly náklady na vítězství vysoké.

Aby bylo možné tvrzení potvrdit, v době prvních mírových se musí jednat o 1) dlouhotrvající konflikt, 2) ani jedna ze stran není schopna porazit tu druhou a 3) musí se jednat o válku (Wallensteen 2019, Sambanis 2004, Zartman 2008)

Práce je rozdělena na dvě hlavní části – na teoretickou a analytickou část. První kapitola v teoretické části se zabývá metodologií práce, která vysvětluje metodologický přístup a postup vypracování části analytické. Z hlediska metodologického se jedná o komparativní deskriptivní studii, která si klade za cíl analyzovat nástroje, procesy a postupy vlád Peru a Kolumbie v souvislosti s bojem proti guerillovým hnutím a ukončením jejich činností. Komparace v různých časových obdobích porovnává a sleduje odlišnosti, změny či vývoj daného tématu v historickém kontextu. Díky této metodě je možné zjistit rozdílnost ve třech sledovaných podotázkách (doba trvání konfliktu, existence tzv. vojenské pátové situace a intenzita konfliktu). Jedná se o kvalitativní studii, jejíž metody budou aplikovány na analýzu vládních představitelů v kontextu teorie řešení konfliktů, respektive v kontextu teorie řešení občanských válek. Druhá kapitola se zabývá teorií řešení konfliktů, která je v kontextu práce stěžejní. Mezi nejznámější a nejvýznamnější autory této teorie patří švédský politolog Peter Wallensteen a jeho práce *Understanding Conflict Resolution*, kde rozebírá různé aspekty konfliktů, včetně jejich příčin, dynamiky a možností řešení. Zaměřuje se jak na konvenční ozbrojené střety mezi státy, tak na nekonvenční konflikty, jako jsou občanské války, terorismus a jiné formy násilí. Wallensteen také zkoumá různé přístupy k řešení konfliktů, včetně diplomatických jednání, mírových jednání, mezinárodního práva, prevence konfliktů a humanitární intervence. Snaží se identifikovat faktory, které přispívají k úspěšnému řešení konfliktů, a zkoumá, jaké role hrají mezinárodní

organizace, státy a další aktéři. Následující kapitola v teoretické části se zabývá fenoménem občanských válek, respektive teorií ukončování občanských válek. Jedním z předních autorů zabývajících se touto problematikou je Nicholas Sambanis, který se zabývá různými aspekty občanských válek a mírových procesů – analýza příčin občanských válek, jejich dynamika, mírové procesy a dohody či konfliktní prevencí. Důležitým autorem je pro práci William Zartman, jelikož tvrzení práce testuje jeho koncept – Zartman je toho názoru, že pokud aktér nemůže v konfliktu zvítězit, je nakloněn jiným řešením ukončení konfliktu. Poslední, čtvrtá kapitola, se zabývá guerillovým hnutím. Je nutné v kontextu práce, a především v kontextu občanské války tento pojem vymežit od ostatních nestátních ilegálních organizací. Mezi přední autory zabývajících se touto problematikou je například Ariel Merari a jeho dílo *Terrorism as a Strategy of Insurgency*, kapitola však čerpá i od českého autora Miroslava Mareše.

Druhá část práce, analytická, se zabývá řešením jednotlivých konfliktů v Peru a v Kolumbii. Alberto Fujimori, který vykonával funkci prezidenta v Peru v letech 1990–2000, vedl tvrdý boj proti tamní guerille. Jeho úspěchy proti Sendero Luminoso byly však smíšené. Sice se mu podařilo takřka eliminovat guerillu zatčením Abimaela Guzmána, kritici však tvrdí, že tvrdé opatření, která byla použita v boji proti povstalcům, vedla k porušování lidských práv a korupci ve vládě. Je důležité poznamenat, že určitá část Fujimoriho období se označuje jako autoritářská. Fujimori přijal řadu opatření, která omezila demokratické svobody a ovlivnila nezávislost soudního systému. Některá z těchto opatření zahrnovala rozpuštění ústavního soudu a rozpuštění parlamentu, což mu umožnilo vládnout skrze prezidentské dekrety. Jeho vláda byla také obviněna z používání špionáže, zavražďování novinářů a opozičních politiků a systematického porušování lidských práv. Tyto praktiky vedly k silné kritice ze strany domácích i mezinárodních lidskoprávních organizací.

V kontextu Kolumbie se jedná o demokratické období administrativy Juana Manuela Santose (2010–2018), který v počátcích svého prezidentského mandátu vedl proti FARC boj v duchu politiky „mano dura“, později svůj postoj přehodnotil a vydal se cestou mírové dohody. Za tento čin dokonce získal Nobelovu cenu míru, avšak stejně jako v případě Peru, i zde se objevují řady kritiků – přestože dohoda nastolila v zemi mír mezi vládou a hnutím FARC, byla i nadále kritizována

některými politickými a společenskými skupinami v Kolumbii, a to zejména kvůli ústupkům, které byly poskytnuty bývalým bojovníkům FARC. Samotné kolumbijské obyvatelstvo v referendu tuto dohodu odmítlo. Někteří lidé se obávali, že dohoda poskytuje příliš velkou míru amnestie a odpuštění bývalým bojovníkům FARC, kteří spáchali závažné zločiny, jako jsou únosy, vraždy a obchodování s drogami. I přes neúspěch v referendu byla však mírová dohoda s FARC později ratifikována. Po odmítnutí dohody v referendu probíhala další jednání mezi kolumbijskou vládou a FARC, během kterých byly provedeny úpravy a změny, které měly zohlednit obavy a požadavky odmítající části obyvatel v referendu. Tato revidovaná mírová dohoda byla následně ratifikována kolumbijským parlamentem v prosinci 2016. Je také potřeba dodat, že ne všichni příslušníci FARC se mírové dohodě podvolili. Část partyzánů tuto mírovou dohodu naprosto odmítá a neuznává. Tito nespokojení partyzáni jako odpověď založili hnutí FARC-disidenti, která se zavázala k pokračujícímu boji proti vládě Kolumbie. Jak již výše zmíněno, v této části práce proběhne analýza nástrojů, procesů a postupů jednotlivých prezidentských administrativ v souvislosti s bojem proti guerillám a ukončením jejich činností, dále zde bude také zkoumána autorem položené tvrzení skrze stanovené podotázky. Práce se také zaměří na případné odlišnosti mezi možnostmi a přístupy autoritářských a demokratických režimů.

Mezi nejznámější autory píšící o teorii řešení konfliktu je Peter Wallensteen, který se zaměřuje na studium konfliktů. Zmínit je potřeba také Barbaru Walter a její dílo *Committing to Peace: The Successful Settlement of Civil Wars*, kde zkoumá jak a proč některé občanské války končí mírovým procesem, zatímco jiné pokračují. Autorka analyzuje různé faktory, které přispívají k úspěšnému ukončení občanských válek a formování trvalého míru. S. Stedman, D. Rothchild a E. Cousens v knize *Ending Civil Wars* se zabývají ukončováním občanských válek, respektive jejich odlišnými aspekty. Autoři se zaměřují na různé příklady a studie, aby porozuměli faktorům, které přispívají k úspěchu nebo selhání mírových procesů v občanských válkách, respektive zabývají se implementací mírových dohod. Co se týče obecné charakteristiky guerill, tímto tématem se zabývá již zmíněný Ariel Merari. Dílo od Jamese Brittaina *Revolutionary Social Change in Colombia: The Origin and Direction of the FARC-EP* poskytuje hluboký vhled do historie a vývoje FARC v Kolumbii, zkoumá jeho původ, ideologii a strategie a analyzuje jeho vztah k

revolučnímu sociálnímu hnutí v zemi. Kniha od Segury a Mechoulana *Made in Havana: How Colombia and the FARC Decided to End the War* se zabývá procesem mírových jednání mezi kolumbijskou vládou a FARC a zkoumá, jakým způsobem došlo k ukončení dlouholetého ozbrojeného konfliktu v Kolumbii. *The Shining Path: A History of the Millenarian War in Peru* od Gustava Gorritiho analyzuje historii a ideologii hnutí Sendero Luminoso v Peru, poskytuje hluboké pochopení této povstalecké organizace a jejího konfliktu s peruánskou vládou. Dále dílo od Davida Palmera *The Shining Path of Peru* se zabývá analýzou politických a sociálních faktorů, které vedly k vzniku a rozvoji guerilly Sendero Luminoso v Peru, a zkoumá jeho vliv na peruánskou společnost.

Analýza jednotlivých konfliktů bude práce čerpat především ze zahraniční literatury a odborných zdrojů. Vzhledem k tématu práce se jedná především o anglofonní a hispanofonní zdroje. Například autor Andrés Serbín a jeho dílo *Paz, Conflictos y sociedad civil en América Latina y Caribe* se zaměřuje na analýzu konfliktů a úlohu občanské společnosti v Latinské Americe a Karibiku. Strategiemi a metodami, které mohou být použity k přechodu z období povstání či vzpoury k období stability a míru je dílo *From Insurgency to Stability* od Petera Chalka a Angel Rabasa. Kniha *Colombia: Building Peace in a Time of War* od Virginie Bouvier se zabývá mírovým procesem v Kolumbii během období trvajících ozbrojeného konfliktu. Bouvier analyzuje různé aspekty mírových jednání, včetně politických, sociálních a ekonomických faktorů, které ovlivňují proces vyjednávání a implementace mírových dohod.

1. Teoreticko-metodologická část

Teoreticko-metodologická část diplomové práce obsahuje čtyři kapitoly. První kapitola, metodologie, popisuje způsob, jakým je vypracována druhá hlavní část práce, tedy část analytická. Druhá kapitola představuje teorii řešení konfliktů, která je podle autorů teorie občanských válek nutná k pochopení ukončování vnitrostátních konfliktů. Kapitola číslo tři se zabývá již samotnou teorií ukončování občanských válek, která je pro práci stěžejní. Poslední kapitola definuje a vysvětluje odlišnosti guerillových hnutí od jiných kriminálních nestátních aktérů.

1.1 Metodologie

Práce se pohybuje především v oblasti kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum studuje data, která mají charakter jedinečných skutečností či textu. Tento typ výzkumu vznikl jako reakce na vzestup kvantitativní metodologie v 50. a 60. letech 20. století. Na rozdíl od kvantitativního přístupu, kvalitativní výzkum se zaměřuje na subjektivní, tedy vnitřní popis situace. S tím souvisí také to, že kvalitativnímu výzkumu nejde primárně o zobecnění, nýbrž o porozumění zkoumaného fenoménu v kulturním či historickém kontextu, do kterého je zasazen (Drulák 2008: 19). Z metodologického hlediska se jedná o synchronní komparativní studii, ve které bude provedena srovnávací analýza dvou případů – konflikt v Peru a konflikt v Kolumbii. Komparativní případová studie patří v politologii, ale i v mezinárodních vztazích, k nejčastěji využívaným metodologiím (Karlson 2008: 89). Historicky se komparativní studie využívala pro tři cíle: 1) souběžný výklad teorie (parallel demonstration of theory), 2) makrokauzální analýza (macro-causal analysis) a 3) kontrast kontextů (contrast of context) (Skocpol, Sommers 1980, Collier 1991: 11-13, Mahoney, Rueschmeyer 2003: 11-12). Souběžný výklad teorie usiluje o prověření empirické platnosti určité teorie, makrokauzální analýza zkoumá závislost mezi proměnnými napříč různými případy a snaží se vytvářet a zároveň testovat nové hypotézy a teorie. Poslední u druhů komparativní studie, kontrast kontextů, analyzuje zkoumaný soubor případů jako takových, neusiluje o vyvozování teoretických závěrů (Drulák 2008: 65-67). V současnosti dále existují dvě běžné strategie srovnávací metody – *most similar systems design* a *most different systems design*. Práce využívá první jmenovanou. *Most similar systems design* je strategie, která je založena na

porovnávání velmi podobných případů, které se liší ve své závislé proměnné. Jinými slovy, dva případy produkují odlišné výsledky (Steinmetz 2019). Mimo regionální charakter se jedná o dva konflikty, kde se obě vlády musely vypořádat s guerillovou problematikou. Lze pozorovat i podobnost těchto dvou guerill – obě používají podobné partyzánské (bojové) taktiky a obě chtěly svrhnout ustavené vlády a nastolit v daných státech marxistické režimy.

Cílem této práce je analyzovat ukončení dvou konfliktů a porovnat jejich způsob ukončení. V tomto kontextu se bude jednat především o deskripci a interpretaci získaných dat. Jedná se o diachronní komparaci, kdy jsou dané události studovány v toku času. Díky této metodě tak bude možné zjistit rozdílnost způsobů ukončení konfliktů ve studovaných zemích. V obou konfliktech bude testováno autorem položené tvrzení, respektive jeho tři výzkumné podotázky: 1) doba trvání konfliktu, 2) existence tzv. vojenské pátové situace a 3) intenzita konfliktu. Toto tvrzení bylo položeno na základě koncepce teorie ukončení občanské války od autora Williama Zartmana. Jak je již zmíněno v úvodu práce, jedná se o podotázky, které napomáhají určit fázi konfliktu, ze které není možné eskalovat k vítězství, respektive určují situaci, kdy je pro aktéry konfliktu již nevýhodné pokračovat v ozbrojeném boji v občanské válce. Všechny tři podotázky budou měřeny pomocí odborných databází a programů – Uppsalský program či The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED). Jedná se o programy, které zabývají ozbrojenými konflikty i samotnými guerillami.

1.2 Teorie řešení konfliktů

Řešení konfliktů zahrnuje komplexní strategie, krátkodobé taktiky a aktivitu jak ze strany konfliktních stran, tak i prostředníků. Tato sféra práce spojuje snažení akademiků a odborníků z veřejného i soukromého sektoru. Přístup k řešení konfliktů je dynamický a stále se vyvíjí, Kriesberg o něm píše jako o obecném přístupu než jako o jasně definované disciplíně (Kriesberg 2001: 407). Je důležité alespoň okrajově definovat pojem „konflikt“. V kontextu práce se jedná o situaci, kdy dva aktéři vedou válku proti sobě, přičemž průběh této konfrontace určuje jejich vzájemné vztahy. Přesněji řečeno jde o konflikt mezi centrálními vládami Peru a Kolumbie a guerillovými hnutími ze studovaných zemí. Uppsalský projekt konflikt

definuje jako střet neslučitelných zájmů, které se vztahují k vládě státu či území. Jedním z aktérů musí být vláda státu a při použití ozbrojené síly jednoho z aktérů následně zahyne alespoň 25 osob (UCDP 2023). I když dojde k zastavení palby, to samo o sobě neznamená ukončení konfliktu. Strany konfliktu obvykle neustoupí od svých akcí, dokud existují základní nesrovnalosti mezi jejich pozicemi, které konflikt vyvolaly. Konflikt v sobě nese vážné neshody mezi alespoň dvěma stranami, jejichž požadavky nelze uspokojit z jediného zdroje. Omezené zdroje často zhoršují problémy spojené s konfliktem. Avšak, pokud si strany dokážou přizpůsobit své požadavky, existuje šance, že konflikt bude vyřešen. Neslučitelnost mezi různými stanovisky válčících aktérů se jeví jako klíčový faktor pro trvání konfliktu (Wallensteen 2019: 15-16).

Wallensteen tvrdí, že ozbrojený konflikt může skončit buď za a) vítězstvím, kdy jedna ze stran kapituluje prostřednictvím dohody či se stáhne z boje, b) konflikt může přecházet do nízké úrovně aktivity, která nezpůsobuje více než 25 obětí na straně bojujících. V těchto situacích může dojít k uzavření tajné kapitulací dohody, tajné mírové dohody nebo dohody o zastavení palby. Dále za c) může alternativně být podepsána mírová dohoda mezi stranami/aktéry, a nakonec za d) některé konflikty mohou pokračovat, jedná se tedy o konflikty neukončené (UCDP 2023).

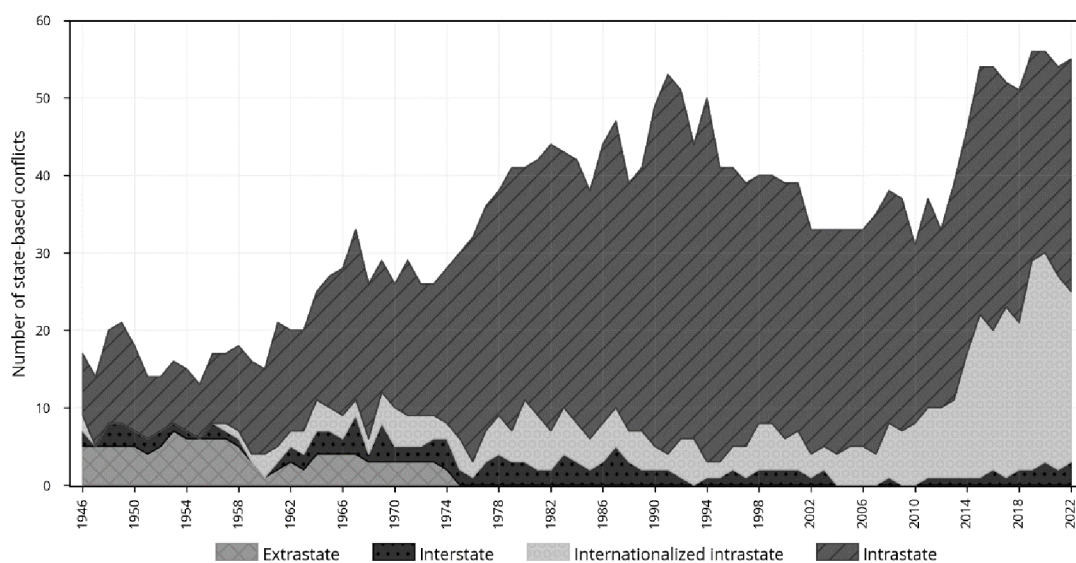
Řešení konfliktu lze definovat jako situaci, kdy zapojené strany dosáhnou dohody, která efektivně vyřeší jejich hlavní nesrovnalosti, přijmou další soužití s druhou stranou a ukončí veškeré násilné akce proti sobě. Jinak řečeno, řešení konfliktu se vztahuje k období po probíhajícím konfliktu, kdy se situace stabilizuje a nastává mírové urovnání mezi stranami konfliktu. Podstatnými prvky této definice jsou dohody, které mohou být buď formální, oficiálně podepsané dokumenty, nebo neformální, implicitní dohody, které mohou existovat mimo veřejný zájem, jako například tajné dohody nebo sliby. I když tyto neformální dohody mohou být méně zřejmé nebo oficiální, jsou stále důležité pro mírové procesy a mohou být zdrojem sporů, pokud nedochází k jejich dodržování. Důvěra mezi stranami je klíčovým prvkem, který umožňuje existenci těchto neformálních dohod, a formální ujednání jsou často nezbytná pro stabilizaci mírových procesů. Klíčovým bodem je formulace, že strany přestanou používat násilí proti sobě navzájem. Tento bod je často součástí stejné smlouvy jako mírová dohoda, ale může být také uzavřen samostatně. Ukázkou může být situace, kdy ukončení násilí je veřejně oznámeno téměř současně s

uzavřením mírové dohody, což informuje veřejnost o konci války a snižuje obavy z dalšího násilí. Nicméně dohody o příměří někdy mohou předcházet skutečné mírové dohodě, která by upravila hlavní neshody mezi stranami (Wallensteen 2019: 8-10). Důležité je si uvědomit, že řešení konfliktů nezahrnuje nutně úplné odzbrojení. Dohoda mezi stranami může umožnit ponechat si určitý vojenský arzenál, avšak obvykle s menšími kapacitami, než byly využity během konfliktu. I když v minulosti bylo úplné odzbrojení považováno za nezbytné, dnes už to není nezbytně nutné. Strany mohou totiž argumentovat, že potřebují udržet určitou úroveň vojenského vybavení pro svou bezpečnost. Je zřejmé, že čím větší je požadovaná úroveň ochrany a dohodnutá míra odzbrojení, tím více může ve společnosti vznikat nejistoty. Proto je pravděpodobné, že trvalé mírové dohody budou dosaženy pouze tehdy, pokud povedou k určitému odzbrojení a k transformaci bezpečnostních sektorů směrem k transparentnosti, integritě a profesionálnímu řízení, které zahrnuje ochranu lidských práv (Wallensteen 2019: 11).

Nejprve je důležité definovat, co se rozumí občanskou válkou. Mnoho autorů se zabývá touto problematikou, například Wallensteen občanskou válku definuje jako ozbrojený vnitrostátní konflikt, zahrnující spor o kontrolu vlády (Wallensteen 2002: 131). Brown chápe občanskou válku jako *„vnitrostátní konflikt vysoké intenzity mezi jasně definovanými a organizovanými skupinami, které mají schopnosti plánovat a vést vojenské operace na podporu svých politických cílů. Klíčovými aktéry v občanské válce jsou vlády a povstalecké skupiny. Konflikt musí trvat určitou dobu, aby bylo možné označit ho jako občanskou válku“* (Brown 2006: 212). Nicholas Sambanis tvrdí, že vnitrostátní ozbrojený konflikt (občanská válka) zahrnuje vojenské akce uvnitř státu, aktivní účast vlády státu, efektivní odpor obou stran konfliktu a dosahuje určité intenzity (1000 a více mrtvých v boji) a trvání, neboť příležitostné spory a nepokoje nelze chápat jako občanskou válku. Co se týče trvání, neexistuje pevně stanovený časový rámec, který by automaticky klasifikoval válku jako krátkou nebo dlouhou. Nicméně autoři ukončování konfliktů rozlišují mezi dvěma typy: krátký konflikt, který od započetí násilí skončí do třech až pěti let. Konflikty, které trvají deset a více let, jsou označovány jako dlouhotrvající (Sambanis 2004: 816).

Co se týče typů konfliktů v globálním měřítku, v průběhu let lze pozorovat nárůst občanských válek, naopak počet mezistátních válek klesá (viz Obrázek 1).

State-based conflicts by type of conflict (1946-2022)

Based on UCDP 23.1 data

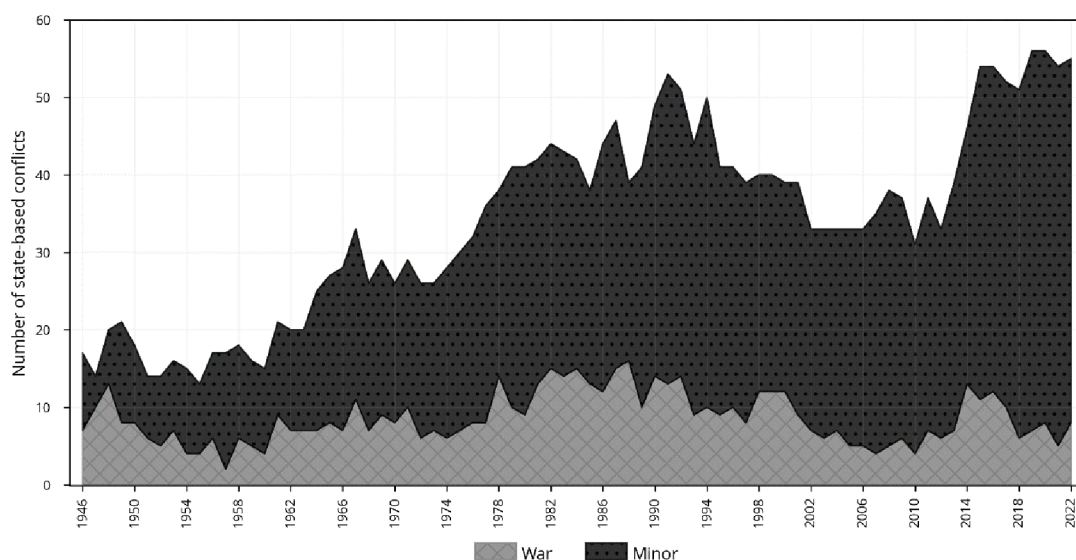
Obrázek 1: Vývoj typů konfliktů v letech 1946-2022. Zdroj: UCDP 2023.

Státy, které prošly občanskou válkou, jsou mnohem náchylnější k opakování tohoto typu konfliktu než státy, které s občanskou válkou nemají zkušenost. Občanské války ve velmi málo případech byly ukončeny mírovou dohodou¹, naopak války či konflikty mezistátní byly ukončeny tímto způsobem relativně častokrát. Většina občanských válek skončila až po úplném dobytí poražené strany.² Skupiny zapojené do občanských válek často bojují až do té doby, dokud není konflikt oficiálně ukončen, a proto mírové dohody obvykle potřebují externí podporu od států či mezinárodních organizací. Tito aktéři působí především v diplomatických, politických, technických, finančních a bezpečnostních sférách. Jejich cílem je usmířit oba zneprátené tábory a nastolit tak dlouhotrvající mír (Walter 1997: 335-336).

¹ Zde je potřeba upozornit, že v regionu Latinské Ameriky existuje relativně mnoho případů, kdy ozbrojené konflikty byly ukončeny mírovou dohodou. Jako příklady lze uvést občanskou válku v Guatemale, Nikaragui či Salvadoru.

² V letech 1940 až 1990 bylo 55 % mezistátních válek ukončeno mírovou dohodou. Naopak co se týče občanských válek, pouze ve 20 % konfliktů tohoto typu se podařilo uzavřít mírovou smlouvu (Walter 1997: 335).

State-based conflicts by level of intensity (1946-2022)

Based on UCDP 23.1 data

Obrázek 2: Vývoj ozbrojených konfliktů podle intenzity. Zdroj: UCDP 2023.

Uppsalský program se věnuje i intenzitě ozbrojených konfliktů, kde rozlišují dva typy – prvním typem je tzv. menší ozbrojený konflikt (minor armed conflict). Jedná se o typ konfliktu s 25 až 999 mrtvými za daný rok. Druhým typem jsou války (wars), kdy zemře 1000 a více osob za rok (UCDP 2023).

1.3 Teorie ukončování občanských válek

William Zartman tvrdí, že je velmi důležité načasování úsilí při řešení konfliktu a přichází s konceptem „zralého okamžiku“. Aktéři totiž řeší konflikt pouze v tu chvíli, když jsou na to připraveni. Jinými slovy, když alternativní, obvykle unilaterální, způsoby dosažení uspokojivého výsledku jsou zablokovány a strany cítí, že jsou v nepříjemné a nákladné situaci. V tomto „zralém okamžiku“ jsou daní aktéři otevření návrhům, které nabízejí možnost úniku. Koncept tedy vychází z předpokladu, že když se strany ocitnou uvězněny v konfliktu, z něhož nemohou eskalovat k vítězství, a tato patová situace je pro obě bojující strany bolestivá (ačkoliv ne nutně ve stejné míře nebo z týchž důvodů), hledají alternativní politiku nebo východisko (Zartman 2008: 1-2).

U poloviny ukončených občanských válek nadále přetrvává určitá míra násilí či kriminální aktivity. Zhruba čtvrtina občanských válek se po pěti letech od

ukončení konfliktu (či v průběhu) znovu započala v ozbrojený konflikt, druhá čtvrtina vykazovala velmi malou intenzitu násilí či kriminální aktivity (Doyle, Sambanis 2000: 795). Naopak při vypuknutí konfliktu zde existuje relativně vysoká šance, že do dvou let konflikt opět zanikne. Po této době jsou šance na ukončení konfliktu velmi malé. K vypuknutí a zároveň ukončení občanské války se vyjádřili i autoři Collier, Hoefflerová a Söderbom: *„Přechod z míru na občanskou válku je nutně shodný s vytvořením velké, násilné, nevládní organizace, která je životaschopná během konfliktu. Když válka skončí, může to být proto, že tato organizace vyjedná dohodu, která je ještě výhodnější než konflikt, nebo proto, že již není životaschopná. Konec konfliktu však obvykle neznamena konec organizace. V typické postkonfliktní situaci je tedy hlavní rozdíl oproti předkonfliktnímu období v tom, že rebelská organizace již existuje. Očekávali bychom proto, že obnovení konfliktu bude pravděpodobnější než jeho zahájení za jinak stejných okolností“* (Collier, Hoefflerová, Söderbom 2001: 16).

Jak je již výše zmíněno, Wallensteen určil čtyři způsoby ukončení ozbrojených konfliktů – a) vítězství jedné strany, b) zmírnění konfliktu (nízký počet mrtvých), c) podepsání mírové dohody a d) pokračování konfliktu, tedy konflikt neukončený. Autor Robert Wagner tvrdí, že vítězství jsou stabilnější než vyjednaná řešení, protože schopnost poraženého znovu rozpoutat válku by měla být nízká. Wallensteen však tvrdí, že ukončení konfliktu skrze mírové dohody je častější než vítězství jedné strany. Pokud se partyzánům dostane možnost vyjádřit se k jejich politickému, ekonomickému a sociálnímu osudu, lze současné násilí ukončit a zároveň novému násilí zabránit, neboť tato možnost zvyšuje pravděpodobnost, že demokratický proces povede k vytvoření a posílení demokratických institucí (Toft 2010: 10). Nicméně je důležité dodat, že mnoho konfliktů se zmírní, tedy poklesne na úroveň, se kterou pracuje Uppsala Conflict Data Project – méně než 25 mrtvých příslušníků bojujících stran za rok (Wallensteen 2002: 137-139).

Uppsala Conflict Data Program definuje mírovou dohodu jako *„formální dohodu mezi alespoň dvěma zneprátelenými primárními válčícími stranami, která řeší spornou nekompatibilitu buď tím, že ji částečně nebo zcela vyřeší, nebo jasně stanoví proces, jakým se válečné strany hodlají danou nekompatibilitu regulovat“* (UCDP 2019). Velmi často je hlavním prvkem těchto mírových dohod demokratizace. Utlačovaným aktérům mírových dohod je tak poskytnut nezbytný

prostor pro vyjednání požadovaných podmínek. Těmto demokratizačním postupům lze rozumět například tím, že se konflikt přenesse z násilné formy do nenásilné podoby, například zahrnutí sociálního postavení různých entit či skupin do ústavy daného státu. Jedná se tedy o dohodu, která říká, že soupeřící aktéři přistupují na ukončení konfliktu a tito aktéři po mírové dohodě budou součástí politického života a jeho procesů. Problémem však zde může být přetrvávající existence guerillového hnutí (ačkoliv již v jiné podobě než v průběhu válečného konfliktu), která může v budoucnu znovu nastartovat již ukončený konflikt. Proto je velmi důležité dbát na to, aby dříve bojující skupiny dodržovaly podmínky a ujednání dané mírové dohody. Ohrozit již nastolený mír mohou především ti, kteří se cítí jako poražení (Walter 1997: 337).

Walterová považuje tři důležité momenty pro řešení občanské války (Walter 2002: 2-4). Jsou jimi:

- 1) Zahájení aktivních a formálních rozhovorů – vůdci nebo zástupci každé z hlavních bojujících frakcí se setkají v osobních rozhovorech a diskutují o příměří a řešení války skrze mírovou dohodu. V této fázi je důležité, aby všichni aktéři projevili zájem o diskuzi týkající se podmínek, které povedou k uzavření dohody. V tomto bodě se také ukazuje, jaké ústupky jsou aktéři schopni udělat za účelem dosažení mírové dohody.
- 2) Podepsání mírové dohody – druhý bod zkoumá, za jakých podmínek jsou bojovníci občanské války ochotni dosáhnout a podepsat vzájemně přijatelnou dohodu. Zde dochází k nastavování dohodnutých podmínek v mírové dohodě, jedná se o jeden z nejdůležitějších momentů ve fázi budování míru. Pokud se aktéři nedohodnou na mírovém plánu a všichni nepodepíší mírovou smlouvu, nemohou být tyto dohody považovány za platné.
- 3) Úspěšná implementace mírové dohody – úspěšně implementovaná mírová dohoda se v tomto případě označuje jako smlouva, která ukončila násilí na dobu alespoň pěti let a pokud se válčící strany v dobré víře snažily splnit podmínky dohody během této doby. Walterová vnímá tento bod jako nejzásadnější ze všech. Podle ní je totiž třeba klást důraz na demilitarizaci politiky a demobilizaci válčících aktérů. Pokud nedojde k demobilizaci guerilly, druhá strana nemusí dodržovat podmínky mírové

dohody z důvodu nedůvěry, respektive ani jedna ze stran si tak není jistá, že její protivník na ni nezaútočí.

Velmi často se stane, že podepsané mírové dohody v realitě nefungují. Rettberg a Dupont vnímají implementační proces mírové dohody jako proces, který je „složený z několika časových fází (krátkodobých až dlouhodobých), vrstev (od mezinárodních po místní) a dimenzi (včetně politiky, spravedlnosti, ekonomiky a kultury). V implementační fázi je nutné všechny tyto řešit paralelně, protože se vzájemně ovlivňují a utvářejí svůj pokrok“ (Rettberg, Dupont 2023: 208). DeRouen a Wallensteen tvrdí, že aby mírová dohoda doopravdy fungovala, je potřeba, aby samotná smlouva byla co nejkonkrétnější a ustanovení ve smlouvě co nejsilnější (DeRouen, Wallensteen 2009: 372). Pokud se však podle Lyonse zaměří na přísné dodržování dohody, poválečná období mohou udržovat polarizované podmínky válečné doby (Rettberg, Dupont 2023: 208). Kaneová určuje následující faktory, které mají důležitý dopad na trvání míru, tedy funkčnost mírové dohody. Jsou jimi vnější bezpečnostní záruky; územní a bezpečnostní/vojenské mechanismy sdílení moci; monitorování třetí stranou a oddělení silových prostředků v rámci dohod o příměří; a zajištění, že před jakýmkoli poválečnými volbami proběhnou reformy ohledně začlenění, účasti a voleb (Kane 2019: 28). Jarstad a Nilsson naopak vnímají jako nejdůležitější ta ustanovení, která označují větší ústupky pro strany, neboť odrážejí vysoký stupeň závazku. Navíc kvantitativně prokazují, že když se strany zapojí do nákladných ústupků, pravděpodobnost převládnutí míru je vyšší.

1.4 Guerillová hnutí

Guerillová či partyzánská válka je specifickým typem konfliktu, kde se menší jednotky bojující proti silnějšímu nepříteli spoléhají na strategii nekonvenčního boje. Tato strategie se často uplatňuje v občanských a dekolonizačních válkách. Termín „partyzánská válka“ se objevil ve francouzských vojenských instrukcích v 18. století, zatímco „guerilla“ začal být používán během španělského odporu proti Napoleonovi na začátku 19. století. I když někteří autoři rozlišují mezi „guerillou“ pro ofenzivní boj a „partyzánskou válkou“ pro defenzivní boj, v praxi jsou tyto pojmy často zaměňovány. V obou případech se jedná o taktiku boje, která využívá relativně malé jednotky proti silnějšímu protivníkovi. Partyzánský boj je strategie boje využívaná

jednotlivci nebo skupinami lidí v prostředí ovládaném nepřátelskými silami nebo obklopeném nepřátelskými vojsky, která jsou silná, organizovaná a ovládají zásoby a klíčové pozice. Jelikož je zaměňování guerill s jinými podobnými pojmy relativně časté, Carl Schmidt vymezil čtyři znaky, které jsou charakteristické pro partyzány: 1. Iregularita, 2. Politická angažovanost a s tím svázána radikalita nepřátelství, 3. Mobilita a 4. Telurický charakter (partyzán se úzce spojuje s okolním terénem a krajinou, kterou využívá jako základnu pro své operace (Mareš 2004: 23, Levy 1964: 16).

V kontextu guerill je možné se setkat i s pojmem „městská guerilla“. Tento koncept je velmi diskutabilní. Vznikl v 60. letech dvacátého století v Latinské Americe mezi militantní ultralevicí a poté byl přejat násilnými skupinami, jako byli „rudí teroristé“ v západní Evropě. Někteří odborníci tento pojem odmítají, protože podle nich guerilla, vzhledem k jejímu spojení s venkovským prostředím a civilní podporou, není vhodně aplikovatelná na městské prostředí. Na druhou stranu však za určitých podmínek může docházet k úzkému spojení městských obyvatel s guerillovými bojovníky a k využívání městského prostředí pro bojové operace. Toto spojení může být motivováno snahou o konečné vítězství či podporu frontového úsilí. Nicméně, reálná situace neodpovídala úplnému začlenění západoevropských a latinskoamerických teroristů do městského prostředí. Existuje zde však možnost vzniku nové formy městské guerilly, a to v rostoucích latinskoamerických megalopolích, kde se vyskytují vysoké rozdíly mezi chudou a bohatou vrstvou obyvatelstva (Mareš 2004: 25).

„Dělicí čára mezi partyzánskou válkou a jinými formami toho, co můžeme nazvat neregulérní válkou, se stala méně zřetelnou“ (Levy 1964: 15). V dnešní době je pojem guerillová hnutí velmi často zaměňován či používán ve stejném smyslu jako jiné teroristické organizace. K této problematice se vyjádřil Ariel Merari ve svém díle *Terrorism as a Strategy of Insurgency*. Ten od sebe přesně oddělil konvenční válku, guerillu a terorismus.

	Konvenční válka	Guerillová hnutí	Teroristické organizace
Jednotky nasazené v boji	Velké (armády, sbory, divize)	Střední (čety, roty, prapory)	Malé (většinou méně než deset)

			osob)
Zbraně	Plný rozsah vojenské bojové techniky	Obvykle pěchotní typy lehkých zbraní, někdy část dělostřelectva	Ruční zbraně, granáty, pušky a specializované zbraně (například různě upravené bomby)
Taktika	Kombinované operace zahrnující několik druhů vojenských sil	Taktika komand	Speciální taktika – únosy, atentáty, výbuchy aut, únos rukojmích
Terče	Vojenské jednotky, průmyslová a dopravní infrastruktura	Vojenský, policejní a administrativní personál, političtí představitelé	Státní symboly, političtí představitelé, veřejnost
Zamyšlený účinek	Fyzické zničení	Vojenské oslabení nepřítele	Psychický nátlak
Kontrola území	Ano	Ano	Ne
Uniforma	Ano	Časté nošení uniformy	Ne
Rozeznatelnost válečných zón	Geograficky rozeznatelná válka	Válka omezena na zemi sporu	Nerozeznatelné válečné zóny
Mezinárodní legalita	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ne
Vnitřní (domácí) legalita	Ano	Ne	Ne

Tabulka č. 1, zdroj: Merari 1993: 26

Rozdíly uvedené v tabulce jsou důležité, ale stojí za to si uvědomit, že subverzivní terorismus může být částečně součástí strategie partyzánského boje. Někteří odborníci dokonce naznačují, že sporadický terorismus může představovat

první fázi vývoje partyzánského hnutí. Po této fázi následuje období spontánního napodobování sporadického terorismu a vzniku izolovaných teroristických skupin. Teprve v poslední fázi dochází k propojení těchto skupin a vzniku partyzánského hnutí, které překračuje logiku terorismu. Některé formy partyzánského boje se blíží terorismu, zejména pokud je jejich strategie založena na brutalitě a psychologické manipulaci. Existuje také koncept „degenerovaného partyzánského boje“, který se týká skupin, jejichž činnost degenerovala do brutálního masového zabíjení (Mareš 2004: 26-27).

2. Analytická část

Analytická část práce krátce představuje dva studované konflikty v Peru a Kolumbii, následně se zabývá analýzou ukončení těchto dvou konfliktů, respektive odlišnými strategiemi a postupy, které jednotlivé vládní administrativy Fujimoriho a Santose v kontextu boje proti guerillovým hnutím použily. Na závěr analytické části je testováno autorem položené tvrzení z konceptu teorie řešení občanských válek od Williama Zartmana.

2.1 Představení FARC a kolumbijského konfliktu

Ačkoliv guerillové hnutí FARC oficiálně vzniklo v 60. letech 20. století, jeho kořeny sahají až do 40. a 50. let, kdy se v Kolumbii začaly formovat ozbrojené rolnické skupiny. V této době tyto rolnické skupiny úzce spolupracovaly s kolumbijskou komunistickou stranou a později se staly jeho ozbrojeným spojencem. Tyto levicové skupiny vinily centrální vládu Kolumbie za zanedbávání rolníků a venkova, které vyústilo ve vysokou míru chudoby a vysoce koncentrované vlastnictví půdy. V 60. letech tak radikální stoupenci kolumbijského venkova vytvořili partyzánské organizace, aby vyhlásily válku a zároveň napadly kolumbijský stát. V roce 1964 tedy vzniká guerilla FARC jako venkovské povstání se záměrem zvrátit to, co partyzáni vnímali jako kolumbijskou systémovou sociální nerovnost. Jedná se o krajně levicové partyzány, kteří z hlediska ideologického se řadí k marxismu-leninismu (Brittain 2010: 2-4, Beittel 2015: 2-3). Na základě této ideologie si FARC získal podporu tehdejšího Sovětského svazu a až do poloviny 80. let měl silné vazby na kolumbijské komunistické strany. Své vazby měl však i v zahraničí, například prezident sousední Venezuely Hugo Chávez, který v roce 2007 fungoval jako prostředník mezi FARC a kolumbijskou vládou, byl obviněn z podpory guerillového hnutí³ (UCDP 2023).

³ V roce 2001 bylo zveřejněno video, které zachytilo setkání venezuelského vojenského personálu s partyzány FARC v Kolumbii, dále v roce 2008 byla zveřejněna emailová korespondence, která implikovala venezuelskou vojenskou a finanční podporu pro hnutí FARC (UCDP 2023).

Co se týče finančního fungování, hnutí FARC čerpalo zdroje především z kriminální aktivity či nelegálního obchodu s drogami⁴. Aktivita hnutí v obchodu s drogami se v průběhu let prohloubila až do fáze zpracování drog, pěstování a následné distribuce. Později partyzáni začali vybírat daně od pěstitelů koky a marihuany v jimi kontrolovaných oblastech. Na přelomu tisíciletí se předpokládalo, že FARC kontroluje zhruba 60 % kokainu, který exportuje z Kolumbie (Beittel 2015: 3).

V 80. letech se FARC pokusila vstoupit do kolumbijského politického života tím, že založila politickou stranu Unión Patriótica (UP, Vlastenecká unie). Tato strana byla založena jako součást mírového procesu, který tehdy probíhal mezi FARC a vládou Kolumbie. Ve volbách v roce 1986 a 1988 strana UP získala mnoho hlasů a vedla si velmi dobře. Její členové však od tohoto okamžiku byli terčem polovojenských sil a dalších pravicových aktérů a tato politická strana byla prakticky zničena. I na základě této skutečnosti se FARC stáhla z politického života a soustředila se výhradně na vojenský boj a tažení. Ačkoliv hnutí v průběhu 80. let začalo rozšiřovat svou podpůrnou základnu o městské studenty, intelektuály a dělníky, hlavní podpůrná základna zůstala mezi venkovským obyvatelstvem (Beittel 2015: 3). Mezi první velitele hnutí FARC patřil Manuel Marulanda Vélez, který byl rolnického původu. Ten operoval jako vůdce hnutí až do své smrti v roce 2008, kdy jej vystřídal Alfonso Cano, též známý jako Guillermo Saenz Vargas (Red Internacional de Estudios sobre Sociedad, Naturaleza y Desarrollo 2008). Odhaduje se, že v průběhu let počet ozbrojených partyzánů hnutí FARC čítal 10 až 15 tisíc osob a několik tisíc dalších podporovatelů (UCDP 2023).

Kolumbijský konflikt je velmi komplexní. Jedná se o ozbrojený střet mezi různorodým spektrem aktérů – vládní síly, levicové ozbrojené skupiny a pravicové paramilitární jednotky. Hlavním aktérem konfliktu je pro mnoho autorů především hnutí FARC (Justice for Colombia 2018). Nejedná se však o jedinou guerillovou organizaci, které je či byla zapojena do tohoto konfliktu. Dříve existovala v Kolumbii městská guerilla M-19 (Movimiento 19 de Abril), která se v 90. letech

⁴ Aktivita FARC v obchodu s drogami se v průběhu let velmi zintenzivnila. Například údaje z roku 2013 říkají, že partyzáni vydělávají až 1 miliardu dolarů ročně na výrobě a prodeji kokainu v Kolumbii a nepochybně se také podílejí na obchodování s narkotiky na mezinárodních trzích (Reuters 2013). Kolem roku 2017 dokonce FARC ovládala až 70 % obchodu s drogami v Kolumbii (Insight Crime 2017).

transformovala v politickou stranu (Mario Luna Benítez 2006: 158-159). Guerilla, která je v současnosti stále aktivním aktérem v kolumbijském konfliktu, je hnutí ELN (Ejército de Liberación Nacional). Toto hnutí, stejně jako FARC, bylo taktéž založené v 60. letech 20. století. ELN byla založena s cílem prosadit změny ve prospěch chudých a marginalizovaných vrstev kolumbijské společnosti. I s touto guerillou byly v minulosti vedeny mírové procesy, kvůli její zvyšující se kriminální aktivitě byly veškeré mírové jednání v roce 2019 ukončeny (Ellis 2021: 25-26).

Je potřeba upozornit, že kolumbijský konflikt je stále aktivní, ačkoliv již není tak intenzivní, jako tomu bylo v minulosti. V současnosti je guerilla ELN stále aktivním aktérem, existují však i jiné ozbrojené skupiny či kriminální gangy, které v zemi působí. To zákonitě vede k pokračujícím bezpečnostním problémům a násilí v určitých departmentech Kolumbie. Součástí těchto problémů zde existuje stále řada socioekonomických a politických výzev, které je potřeba vyřešit a které byly zakořeněny v dlouhotrvajícím konfliktu. Jedná se především o nerovnost, chudobu, korupci či nedostatek institucionální síly v rurálních oblastech Kolumbie.

2.2 Představení Sendero Luminoso a peruánského konfliktu

Podobně jako Kolumbie, i Peru se muselo potýkat s problémem nespokojených venkovských obyvatel. Ti obviňovali vládu Peru hned z několika důvodů. Jednalo se především o sociální nerovnost, kdy venkovští obyvatelé museli čelit chudobě, nedostatku základních služeb, jako je například zdravotní péče či vzdělání, a nedostatečné infrastruktury. Dalším bodem nespokojenosti rolníků byla pozemková nerovnost, kdy velké pozemkové vlastnictví patřilo zejména tamním elitám. Mnoho rolníků tak nemělo přístup k vlastní půdě a často pracovali v podmínkách, které se přibližovaly otroctví. Další bod lze uvést nedostatek zastoupení ve vládě, kdy venkovské komunity byly často marginalizovány ve vztahu k centrální vládě v Limě. Tehdejší partyzáni v čele s Abimaelem Guzmánem této nespokojenosti venkovských obyvatel využili a v roce 1980 založili venkovské partyzánské hnutí Sendero Luminoso (Santillán O'Shea 2017: 272-274, Taylor 1983: 1-4). Tato guerilla vznikla jako reakce již zmíněné dlouhodobé sociální, ekonomické a politické nerovnosti. Jejím cílem bylo založit maoistický komunistický režim, a to především prostřednictvím ozbrojeného boje (Vargas 2023: 34). Stejně jako FARC, i

Sendero Luminoso bylo zapleteno do nelegálního obchodu s drogami. Guerilla vyráběla a poté distribuovala kokain a také zajišťovala bezpečnost a ochranu pro narkotické kartely. Partyzáni využívali především svou kontrolu nad venkovskými oblastmi v Peru, kde se pěstuje koka. Někteří členové hnutí Sendero Luminoso však byli proti spojování se s drogovými kartely, a to z ideologických důvodů. Guerilla také vynucovala tzv. „daňové výpalné“, od obyvatel rurálních oblastí, kteří žili na území kontrolovaném partyzány (Fitz-Simons 1993: 69-70). Obchod s drogami však byl hlavním finančním příjmem pro peruánskou guerillu. Například Sendero Luminoso vybralo miliony dolarů na daních od kolumbijských obchodníků s narkotiky v údolí řeky Huallaga, oblasti, která v té době dodávala 60 % světové koky, a z dalších oblastí Peru produkujících tuto surovinu. Do konce roku 1993 hnutí rozšířilo svou přítomnost do 114 provincií ve všech departementech Peru. Toto úsilí v podstatě ponechalo pod kontrolou centrální vlády pouze pobřežní departementy a velká města a dalo Sendero Luminoso velitelskou pozici. Taková rychlá teritoriální expanze by byla nemožná bez finanční a jiné značné podpory, kterou našli díky obchodování s kokainem. Údolí Horní Huallaga se stalo oblastí konfliktu, když Sendero Luminoso a další peruánská guerillová skupina, MRTA (Movimiento Revolucionario Tupac Amaru) hledal kontrolu nad produkcí koky. Obě skupiny tvrdily, že zastupují rolnické zájmy pro obchodníky s drogami, a jejich cílem bylo zdanit prodej surové koky těmto skupinám, což vedlo k spěchu získat silnou základnu podpory rolníků. Přestože místní pěstitelé koky nebyli nijak zvlášť nakloněni ideologiím MRTA ani Sendero Luminoso, toužili po ozbrojené ochraně, kterou tyto skupiny nabízejí proti policii, armádě a obchodníkům s drogami (Wood 2013: 41).

Už od samého počátku tohoto peruánského guerillového hnutí se partyzáni velmi silně hlásili k ideologii maoismu. Hnutí mělo nad svými členy veškerou kontrolu včetně jejich soukromých životů za účelem naprosto dokonalé ideologické čistoty. Nejenže strana naprosto odmítala Spojené státy americké a Sovětský svaz, Sendero Luminoso dokonce negativně vnímala i komunistickou Čínu. Ideologie byla pro guerillu velmi důležitá. Sendero Luminoso dokonce zabíjelo venkovany a vůdce komunit za různé drobné přestupky. Oběti pokusů guerilly o vyčištění společnosti od těch, kteří nebyli hodni jejich revolučních ideálů, nebyly povoleny k pohřbu. Jednání partyzánů bylo postupem času stále více brutální. To, co začalo jako spalování

volebních lístků a odrazování od účasti ve volbách v roce 1980, se rychle proměnilo ve vojenskou vládu Sendero Luminoso, a mnoho venkovanů trpělo pod jejich „ochranou“. Guerilla začala respektovat domorodé kultury na úkor zavádění maoismu a zapojila se do brutálních lidových soudů proti odpůrcům, které někdy zahrnovaly přefezávání krku, uškrcení, ukamenování a upalování (Wood 2013: 30-32).

Sendero Luminoso byla velmi rigidně organizovaná skupina. Měla hierarchickou strukturu, v čele které stál zakladatel Abimael Guzmán jako vůdce hnutí. Guerilla měla ústřední neboli centrální výbor, který ovládal regionální výbory. Na úplném konci hierarchické pyramidy se nacházely tzv. místní či lokální buňky. Tato hierarchická struktura guerilly umožňovala centralizovanou kontrolu nad její aktivitou, včetně násilného povstání proti vládě Peru (Mealy, Austad 2012: 556-557).

2.3 Ukončení konfliktu v Peru

Tato kapitola popisuje ukončení konfliktu v Peru. Zkoumané období začíná rokem 1990, kdy se stal Alberto Fujimori novým prezidentem Peru a končí dopadením zakladatele a vůdce Sendero Luminoso Abimaela Guzmána v roce 1992⁵.

2.3.1 Fujimoriho nástup k moci a zděděný problém nejen guerillového hnutí

V roce 1980, v noci před první prezidentskou volbou v Peru po 17 letech, skupina mladých militantů zahájila ozbrojenou část revoluce útokem na volební místo a vypálením volebních urn ve venkovském městě Chuschi. Téměř dva roky poté, co guerilla Sendero Luminoso zahájila své ozbrojené povstání, peruánská vláda zacházela s násilím v indiánských komunitách tak, jako by šlo pouze o kriminální aktivity bez většího významu. Poté, v roce 1983, čelící rychle se zhoršující situaci, vláda Fernanda Belaúndeho označila departament Ayacucho jako nouzovou oblast a poslala do ní více než 2 000 vojáků v úsilí bojovat proti partyzánům. Tito vojenští odvedenci byli jak fyzicky, tak kulturně nedostatečně připraveni na horské prostředí v departamentu Ayacucho. Jejich řady byly zaplněny zbídačenými mestici, kteří pracovali téměř výhradně za jídlo a ubytování, s minimálním nebo žádným platem, žili ve velmi špatných podmínkách, trpěli krátkým a brutálním výcvikem a podléhali nucené práci a špatnému zacházení ze strany důstojníků. Bohatší kreolové a mesticové, kteří mohli zaplatit úplatek, se vyhnuli vojenské službě. Skutečně, ke konci 80. let se předpokládalo, že téměř třicet až čtyřicet procent vojáků umístěných v oblastech guerilly dezertovalo z peruánské armády. Síla Sendero Luminoso v tomto období byla velmi velká, například značný počet dezertovaných vojáků opustil armádu pouze z toho důvodu, neboť je tomu Senderisté jednoduše vyzvali (Mealy, Austad 2012: 21).

Po dobu více než 10 let měla peruánská vláda minimální úspěch v boji proti guerille Sendero Luminoso. Tajná struktura Senderistů, jejich kontrolované strategie náboru a všeobecný nedostatek důvěry ze strany domorodých sektorů znemožňovaly

⁵ Zatčení A. Guzmána v roce 1992 bylo klíčovým okamžikem v konfliktu v Peru, ale nelze však tvrdit, že se jedná o jednoznačné ukončení konfliktu. Tento krok měl významný dopad na oslabení hnutí Sendero Luminoso a způsobilo rozptýlení jeho aktivit, avšak i po zatčení Guzmána pokračovalo násilí a boje, ačkoli v menší míře.

peruánskému státu získat dobré zpravodajské informace. Navíc byly protipovstalecké taktiky peruánských bezpečnostních sil špatně formulovány, jejich zpravodajské operace neorganizované a celkový boj proti guerille byl neúčinný. Vojenská pomoc ze Spojených států v oblastech pěstování koky byla přímo odporující domorodým představám o spravedlnosti. Navíc byly útoky, ovlivněné Spojenými státy, zaměřeny převážně na domorodé nebo drobné *cholo* zaměstnance a pěstitele koky, což vedlo k nárůstu nepřátelství a nedůvěry vůči ozbrojeným silám. Namísto toho, aby odradily domorodé pěstitele koky od svých aktivit, podpora Senderistů stále rostla (Mealy, Austad 2012: 30).

S nástupem Alberta Fujimoriho do úřadu v roce 1990 měla Světlá stezka téměř 25 000 příslušníků a ovládala přibližně čtvrtinu všech obcí v Peru, kde guerilla podkopávala morální, sociální a politický řád Peru (Eckstein 2013: 84). Nový prezident vypracoval komplexní protipovstaleckou strategii, guerillové hnutí však nebylo jeho jediným problémem, se kterým se musel vypořádat. Fujimori také zdědil ekonomiku sužovanou hyperinflací a odříznutou od mezinárodní pomoci, stejně jako neklidnou populaci, která se obracela na vládu, aby zlepšila jejich ekonomickou a sociální situaci. Fujimori zavedl tzv. Fujishock, sérii úsporných opatření navržených k stabilizaci ekonomiky a návratu zahraniční pomoci a investic. Kromě toho byl nyní odpovědný za vládu a armádu čelící mnoha obviněním z korupce. Fujimori vyčistil vojenské vedení, umístil své stoupence do vysokých pozic, a to za účelem lehčího vykonávání „své“ politiky. Prezident se zaměřil na ekonomické a vládní záležitosti, aby posílil svou pozici, i když to mělo za následek umožnění růstu Sendero Luminoso. Nakonec převzal absolutní kontrolu nad zemí pomocí autopuče, aby prosadil své protiteroristické iniciativy. Ačkoli mnozí odsoudili jeho činy, Fujimori byl schopen zajmout Guzmána a téměř zničit Sendero Luminoso (Switzer 2007: 58).

2.3.2 Čistka v armádě a spolupráce s USA

Fujimori se poučil z chyb předchozích vlád a rozhodl se, že musí docílit toho, aby se peruánská armáda zodpovídala pouze jemu. Aby ji mohl plně ovládnout a řídit, obrátil se Fujimori na svého nejdůvěryhodnějšího poradce Vladimira Montesinose. Montesinos navrhoval, které generály by měl prezident vyřadit do důchodu, které povýšit a které umístit na klíčové pozice (Obando 1998: 395). Téměř

okamžitě poté, co převzal úřad, Fujimori odvolal velitele námořnictva a šéfa zpravodajské služby, kteří aktivně odporovali jeho kandidatuře během prezidentské kampaně a také nahradil nejvyšší dva velitele letectva novými loajálními důstojníky. Fujimori v listopadu 1991 vyhlásil dekret, který mu umožnil jmenovat vojenské velitele z řad generálů vyšší hodnosti a umožnil jmenovaným důstojníkům zůstat na svých postech na dobu neurčitou. Postupem času prezident jmenoval další spolehlivé důstojníky na klíčové pozice a postupně reorganizoval celou armádu a získal nad ní úplnou kontrolu (Mauceri 1997: 899-890).

V Peru existovalo Národní ředitelství pro boj proti terorismu, známé pod zkratkou DINCOTE (*Dirección Nacional Contra el Terrorismo*). Bylo založeno v roce 1984 a hrálo důležitou roli při vyšetřování a pronásledování teroristických skupin, zajišťování důkazů a ochraně veřejného pořádku (The UN Refugee Agency 1996). S DINOCTE spolupracovala i americká CIA⁶. Poté, co DINCOTE v červnu v roce 1990 zatkla několik vůdců Sendero Luminoso, Federální agentura USA se po tomto činu rozhodla s DINCOTE spolupracovat intenzivněji, například byl zřízen výcvikový program pro pracovníky Národního ředitelství v Peru či byla DINCOTE poskytnuta na tehdejší dobu moderní videotechnika pro sledování Senderistů (The Washington Post 2000).

Guerilla se proti americké pomoci vládě Peru bránila. Jako odpověď na přítomnost Spojených států v Peru Senderisté v roce 1990 zavraždili dva misionáře katolické církve. Partyzáni vnímali tuto církev jako organizaci, které propaguje americké hodnoty a životní styl. Vedle nalezených těl byl vzkaz od Senderistů, aby všichni Američani opustili Peru (The Washington Post 1991).

V letech 1990–1992 se kriminální aktivita Senderistů zvyšovala. Guerilla prováděla častější útoky na civilní obyvatelstvo a také na „neperuánské“ osoby, a to z důvodu přítomnosti USA v Peru (některé zdroje uvádí také důvod japonského původu Fujimoriho). Vládní administrativa Fujimoriho si nevěděla rady, jak zabránit těmto útokům. Proto tehdejší prezident doporučil cizincům nacházejících se

⁶ CIA nebyl jediný americký útvar, se kterým Peru spolupracovalo. Dalším byla například Americká agentura pro kontrolu drog (DEA), která je zodpovědná za boj proti pašování a nelegálnímu obchodu s drogami. V kontextu Peru se jednalo o spolupráci s peruánskými orgány na monitorování a potlačování ilegálních aktivit spojených s drogami. Například v letech 1987 až 1995 bylo více než 250 agentů DEA posláno do džungle v Peru a Bolívii právě za účelem spolupráce s místními úřady na zničení laboratoří produkujících kokain, které se nacházely hluboko v tamních džunglích (DEA Museum 2021).

v rurálních oblastech Peru (jednalo se především o humanitární pracovníky), aby toto území co nejrychleji opustili a přesunuli se do velkých měst. Toto doporučení bezpochyby zachránilo spoustu životů právě humanitárních pracovníků, na druhou stranu se však kvůli tomuto přesunu nedostalo pomoci lidem, kteří ji v té době velmi potřebovali. Tím se potvrdila nespokojenost některých peruánských obyvatel s vládou Peru, a to z toho důvodu, že se o ně nestará. Pochopitelně tato situace byla příznivá pro partyzány. Senderisté se tak utvrdili v tom, že pokud budou i nadále pokračovat ve stejné kriminální aktivitě, příznivců vlády bude ubývat, naopak získají u obyvatel větší podporu a poškodí tak vládu Peru (Human Rights Watch 1992, The Washington Post 1992, Vevon 1998: 21).

Fujimori byl však velmi oddaný cíli zničit Sendero Luminoso. V období jeho administrativy vznikla celonárodní strategie k potlačení guerillového povstání. Tato strategie se zaměřovala na posílení vojenské kontroly nad oblastmi, které byly označeny jako nouzové zóny, a to prostřednictvím několika nově vydaných zákonů. Tyto zákony rovněž rozšířily soudní pravomoci nad obviněnými partyzány či teroristy. Mezi tato opatření patřilo například umožnění zadržování podezřelých příslušníků guerilly po dobu až 15 dnů bez obvinění a umožnění soudcům zůstat v anonymitě při projednávání případů souvisejících s guerillou. Mnoho mezinárodních organizací pro lidská práva však vyjádřilo nesouhlas s těmito novými opatřeními. Právě kvůli mezinárodnímu tlaku peruánský kongres neschválil mnoho Fujimoriho iniciativ. Tehdejší prezident tvrdil, že soudní systém je slabý a korupční. Během svého prezidentství byl svědkem propuštění téměř dvou set podezřelých povstalců ze strany soudů. Fujimori také vyvíjel tlak na soudní moc, aby soudila vůdce Sendero Luminoso Abimaela Guzmána v jeho nepřítomnosti. Tento tlak vyvolal kritiku jak z řad politiků, tak zvenčí, včetně rivalů z opozičních politických stran. Navzdory širokému povědomí v Peru o Guzmánově úloze ve skupině Sendero Luminoso byl osvobozen Nejvyšším soudem kvůli nedostatku důkazů (Obando 1998: 397-399).

2.3.3 Rozpuštění kongresu a dopadení Guzmána

V dubnu 1992 však Fujimorimu došla trpělivost a pomocí armády, a i s podporou peruánského obyvatelstva rozpustil kongres, soudnictví, pozastavil platnost ústavy a vyhlásil vládu „národní obnovy“. Taktéž nařídil zatknout předsedu

kongresu a bývalého prezidenta Alana Garcíu, který byl obviněn z korupce. Vůdci ozbrojených sil a národní policie vydali prohlášení ve prospěch prezidenta, což efektivně zabránilo jakýmkoli větším protestům či nepokojům. Fujimori mohl nyní pokračovat ve svých rozsáhlých změnách v boji proti povstání a ve svém programu obnovy ekonomiky. Vydal prohlášení, že jeho kabinet vydá nové zákony, a nakonec uspořádá plebiscit o nové ústavě. Jednalo se o důležitý moment, neboť mnozí věřili, že občanská práva jsou nyní v ohrožení a porušování lidských práv bude v blízké době na denním pořádku (Levitsky 1999: 81-82, Springerová, Špičánová 2010).

Co se týče národní protipovstalecké strategie, tak tato taktika fungovala na dvou úrovních. První spočívala v omezení pohybu a pozastavení mnoha občanských práv, druhá v posílení protisenderistické mobilizace lidí prostřednictvím civilních hlídek, tzv. *rondas campesinas*, které poprvé zavedla administrativa Belaúnde Terry. Aby získal podporu, Fujimori slíbil několik výhod a odměn pro vesnice a regiony, ve kterých operují *rondas* a také poskytl těmto hlídkám modernější zbraně a školení. V důsledku toho tehdy existovalo až 4 tisíce civilních hlídek v boji proti guerillovému hnutí (The Washington Post 2000).

Kvůli Fujimoriho převratu Spojené státy přerušily ekonomickou a částečně i vojenskou spolupráci v protipovstaleckém boji s Peru. CIA a DINCOTE však spolu nadále spolupracovaly, díky této kooperaci se jim podařilo v červnu v roce 1992 zatknout logistického a finančního vůdce Sendero Luminoso (The Washington Post 2000).

V září 1992 peruánská rozvědka konečně dopadla zakladatele Sendero Luminoso Abimaela Guzmána v Limě. Armáda již delší dobu podezírala povstalce, že se skrývají v bytech v hlavním městě. Vojáci zatkli Guzmána spolu s jeho druhou manželkou Elenou Iparraguirre a řadou dalších partyzánů. Soudci v kuklách, aby zakryli jejich identitu, odsoudili Guzmána po třídním procesu k doživotnímu vězení, na základě drastických nových soudních opatření, která před několika měsíci uvalil tehdejší prezident Alberto Fujimori (BBC 2021).

Jednalo se o klíčový a v podstatě i neobvyklý okamžik v boji proti Sendero Luminoso, a to hned ze dvou důvodů:

- 1) Do této doby bylo mnoho vůdců partyzánského hnutí zabito během zatýkání, buď v důsledku střetů s vojenskými silami, nebo při pokusu o

útěk. Guzmán byl do této doby jeden z mála partyzánů, který dopadení přežil a byl zavřen do vězení (The Washington Post 2000).

- 2) Guzmán nebyl jen hlavou skupiny, byl duchovním poutem, který držel hnutí a partyzány pohromadě. S jeho zatčením Senderisté ztratili vedení „Gonzalových myšlenek⁷“, které stanovil sám Guzmán. Guerilla už nemohla tvrdit, že je čtvrtým mečem komunismu. Guzmán měl zástupce a náhradníky, představoval však samotnou guerillu, ve které vytvořil jakýsi kult osobnosti. Zneškodnil nebo zdiskreditoval ty, kteří se stali příliš silnými a mohli ohrozit hnutí, a přeživší přísluhovači, kteří zůstali, byli pověřeni vedením a nuceni vést skupinu do budoucnosti. Kvůli složité organizační struktuře v rámci Sendero Luminoso, mnoho těchto podřízených vůdců se ani neznalo navzájem. Peru v čele s Fujimorim se připravovalo na odpověď Senderistů, očekávalo teroristické útoky a další kriminální aktivity. I když vůdce byl pryč, jednotlivé buňky nebylo třeba vybízet k úderu. Podpora prezidenta Fujimoriho po zatčení Guzmána rapidně stoupla. Tato stoupající podpora mu umožnila ještě více manipulovat s ústavním kongresem a soudnictvím. Pokračoval ve využívání dekretní pravomoci k reformě soudnictví a přenesení jurisdikce nad případy terorismu z občanských soudů na vojenské tribunály. Při tom zdůraznil potřebu respektovat „lidovou vůli“ obyvatel Peru při vynášení rozsudků odsouzených partyzánů. Tato změna také zrychlila proces teroristických procesů a téměř zaručila odsouzení a doživotní tresty. Fujimori legitimoval svoji vládu díky masivní podpoře veřejnosti, ve které se zdálo, že jeho politické, ekonomické a protipovstalecké postupy účinně fungují. Systém, který Fujimori zavedl, získal masivní podporu všech sektorů peruánské společnosti, což poskytlo podnět a sloužilo jako zákonné ospravedlnění vzhledem k nouzovému stavu, který povstalecká vzpoura způsobila zemi (Palmer 2005: 96-99, CIA 2000)

⁷ Jednalo se o ideologickou doktrínu Sendero Luminoso, což byla Guzmánova interpretace nebo aplikace maoismu na peruánskou realitu v 60., 70. a 80. letech 20. století. Partyzáni nazývali Guzmána jako „prezident Gonzalo“ a považovali ho za čtvrtý meč marxismu, a to po Marxovi, Leninovi a Maovi (BBC 2021).

Po zatčení Guzmána byla guerilla v podstatě na pokraji své existence. Následující rok bez Guzmána v podstatě neprovedla žádné teroristické útoky a několik dalších vysoce postavených partyzánů bylo zatčeno či zneškodněno. Samotná guerilla se rozdělila na dvě části či frakce. Guzmán, který byl ve vězení, žádal Senderisty, aby začali jednat s vládními představiteli o míru. Druhá frakce, Sendero Rojo, kterou vedl Oscar Ramirez Durand, též známý jako Feliciano, se v polovině 90. let pokoušela oživit hnutí a jeho ozbrojený boj proti vládě Peru. Ramirez byl však v roce 1999 zatčen a aktivity Senderistů výrazně poklesly. Od té doby povstalecká skupina mnohokrát poukazovala na korupci, volební podvody a odpor k volbám. V momentě, kdy Senderisté ztratili půdu pod nohama v ozbrojeném boji proti vládě, změnili částečně svůj přístup a požadovali občanská a pracovní práva, svobodu projevu a právní stát (UCDP 2023).

Kontroverzní politické strategie, které umožnily Fujimorimu mít pod kontrolou všechny důležité složky státu, zneškodnily Sendero Luminoso. Fujimoriho převrat v roce 1992 změnil politickou dynamiku a vytvořil autoritářskou silnou vládu, ve které byla implementace účinných a agresivních protipovstaleckých plánů a taktik, které byly klíčové k eliminaci partyzánů. Odhodlání vládní administrativy účinně bojovat proti Senderistům vedlo k vytvoření bezpečnostních a vojenských akcí k protiútoky proti teroristickým událostem. Společná pracovní skupina peruánských ozbrojených sil, národní policie a zpravodajské služby a kooperace se Spojenými státy umožnila rozsáhlé vyšetřování vedoucí k dopadení vůdce hnutí Guzmána. Navíc Fujimoriho strategie využívající vojenské síly jako definující nástroj k překonání vlivu partyzánů na venkovské rolnictvo, byla kritická pro demobilizaci guerillové války v zemi. Obraz vojenských sil se vyvinul ze zneužívající a zkorumpované organizace k ochranné síle při obraně a ochraně komunit před násilnými teroristickými útoky. Vytvoření sebeobránných skupin složených z místních rolníků na obranu před útoky partyzánů bylo inovativním protipovstaleckým opatřením, které Fujimori prosazoval během své úspěšné kampaně v boji proti partyzánskému hnutí v Peru (Crabtree 2001: 293-294, 302-303). Nicméně je však důležité upozornit, že podle peruánské komise pro pravdu zemřelo nebo zmizelo necelých 70 tisíc osob v tomto ozbrojeném konfliktu (The Economist). Do této statistiky jsou samozřejmě započítána i data z období administrativ Garcíi a Belaúnde Terryho, nicméně Fujimoriho vláda je však

zodpovědná za eskadry smrti⁸ a mimosoudní zabíjení během vykonávání protipovstaleckého plánu a jeho strategií (The Economist 2003).

⁸ Eskadra smrti je označení pro skupinu, která často operuje v utajení a provádí vraždy a únosy na základě politických či ideologických motivů. Tyto skupiny obvykle nejsou uznávány vládou a operují mimo právní rámec státu, často s cílem potlačit politickou opozici, potlačit disent nebo prosazovat určitou politickou agendu. Název „eskadra smrti“ může být také použit k označení oficiálních vojenských nebo policejních jednotek, které jsou obviněny z nezákonných poprav, únosů a mučení. Je důležité dodat, že činnost těchto skupin je v rozporu s právem a lidskými právy (Campbell 2000: 1-2).

2.4 Ukončení konfliktu v Kolumbii

Tato kapitola popisuje prezidentské období Juana Manuela Santose 2010–2016. První podkapitola se věnuje začátku funkčního období Santose, kdy započaly tajné dialogy mezi guerillou FARC a vládními představiteli Kolumbie. Ve druhé podkapitole je popsáno několik případů střetů mezi těmito dvěma aktéry v průběhu mírových jednání. Poslední podkapitola popisuje dotažení a podepsání mírové dohody v roce 2016.

2.4.1 Počátek mandátu Juana Manuela Santose

Již v září v roce 2010, tedy zhruba měsíc po tom, co Juan Manuel Santos složil prezidentskou přísahu, bezpečnostní síly, právě pod vedením nově zvoleného kolumbijského prezidenta, zaútočili proti FARC, přesněji se jednalo o vojenské tažení proti jedné ze základů guerilly ve východní Kolumbii. Zhruba 800 příslušníků bezpečnostních sil zaútočilo na partyzány, a to po masivním bombardování letadly a vrtulníky. Santos oslavoval zneškodnění tehdejšího nejvyššího vůdce partyzánů Mono Jojoye a prohlásil, že se jedná o „začátek konce“ tohoto dlouhotrvajícího konfliktu. Při této příležitosti vyzval partyzány, aby složili zbraně a vzdali se, jinak je čeká stejný osud jako jejich velitele. Guerilla FARC uvedla, že je připravena najít politické řešení konfliktu a vyzvala Santose, aby započal mírové rozhovory. Ty však podle Santose mohou proběhnout pouze v případě, že veškeré útoky partyzánů budou zastaveny a všichni rukojmí musí být propuštěni (BBC 2010). Jednalo se o relativně zlomový okamžik, neboť vůbec poprvé byly kolumbijské ozbrojené síly schopny zajmout a zabít nejen řadové partyzány a velitele střední úrovně v rámci hierarchie organizace guerilly, ale také některé z nejvyšších velitelů FARC. Konkrétně kolumbijská armáda zabila v roce 2008 druhého nejvyššího velitele FARC, Luise Edgara Silvu (také známého jako Raúl Reyes), poté jeho již zmíněného nástupce Mono Jojoye v roce 2010 a později vrchního velitele Guillerma Leóna Sáenze Vargase (také znám jako Alfonso Cano) v roce 2011. Válka se pro FARC stávala stále nákladnější, což muselo podnítit vnitřní debaty v rebelské skupině o výhodnosti prodloužení povstání, které nevedlo k revoluci více než padesát let (Nasi 2018: 35).

Na konci roku 2011 Santos prohlásil, že k dosažení míru jsou někdy zapotřebí zbraně, které budou v boji proti partyzánům použity a že i v příštím roce budou vládní složky pokračovat ve svém vojenském tažení za cílem zneškodnit toto guerillové hnutí: „*V roce 2012 budeme bojovat proti terorismu s pevností a důrazem*“ (La Presidencia de la República de Colombia 2011).

Santos však začal usilovat o mír dřív, než si mnozí mysleli. Na začátku svého prezidentského mandátu pověřil podnikatele Henryho Acostu, aby prozkoumal možnost mírových rozhovorů a aby přenášel zprávy mezi prezidentem Santosem a FARC. V té době však Santos stále pokračoval ve svém vojenském tažení proti guerille⁹. První tajná schůzka mezi těmito dvěma kolumbijskými aktéry se uskutečnila v březnu v roce 2011, na které se strany rozhodly uspořádat na Kubě průzkumná jednání. 24. února 2012 se již FARC a kolumbijská vláda setkaly v Havaně za doprovodu zástupců norské a kubánské vlády za účelem projednání programu formálních jednání. Na tomto jednání Santos trval na nedotknutelnosti politických a ekonomických struktur země, která nebyla k vyjednávání, což znamenalo právní stát, demokracii a tržní ekonomiku. Během šesti měsíců strany vedly zhruba deset kol jednání, které vyústily v rámcovou dohodu nazvanou *Všeobecná dohoda o ukončení konfliktu a budování stabilního a trvalého míru*, která byla podepsána 26. srpna 2012. V rámci této dohody se diskutovalo o tématech jako je například agrární rozvojová politika Kolumbie, politická participace hnutí FARC, celkové ukončení konfliktu, řešení problematiky nelegálních drog či práva obětí (Burnyeat 2020: 64-65).

Dalo by se konstatovat, že prezident Santos se rozhodl zahájit mírová jednání, když se ukázalo, že ani *Plan Colombia*¹⁰ (Plán Kolumbie) nestačil k porážce FARC na bojišti a že celková strategie znamenala značné náklady z hlediska legitimacy státu. Například kolumbijské ozbrojené síly zavraždily více než 4 000 civilistů

⁹ Jedná se o začátek prezidentského období Santose, tedy o rok 2010. V této době prováděly bezpečnostní složky útoky na FARC, například výše zmíněné zneškodnění Mono Jojoye.

¹⁰ Plán Kolumbie byla vládní iniciativa zahájená Kolumbií a Spojenými státy v roce 2000. Hlavním cílem tohoto plánu bylo bojovat proti obchodu s drogami, terorismu a násilí v Kolumbii prostřednictvím různých opatření, včetně vojenské intervence, humanitární pomoci a sociálně-ekonomického rozvoje. Jednalo se o jeden z největších programů zahraniční pomoci v historii Spojených států, který poskytl miliardy dolarů na boj proti obchodu s drogami a souvisejícím hrozbám. Tento program zahrnoval širokou škálu opatření, jako je výcvik a podpora kolumbijských ozbrojených sil, programy alternativního obživy pro farmáře produkující drogy a podpora projektů sociálně-ekonomického charakteru zaměřených na zlepšení životních podmínek v regionech postižených konfliktem (Mejía 2016: 2).

(Human Rights Watch 2015). Vyjednávání s rebely bylo racionálním postupem, protože válka přinášela klesající výnosy a USA postupně omezovaly svou vojenskou pomoc Kolumbii. Ve stejné době, kvůli Plánu Kolumbie (a vojenským plánům, které po něm následovaly) se pro FARC všechny vyhlídky na převzetí moci silou úplně rozplynuly. Poté, co skupina rebelů a její vedení vydrželi po sobě jdoucí těžké vojenské rány a uvědomili si, že válka již není dostatečně zisková (a nevede k žádným smysluplným politickým cílům), museli považovat za moudré hledat cestu z konfliktu prostřednictvím politiky. Vrchní velitel FARC Alfonso Cano navrhol mírová řešení konfliktu již na začátku Santosova funkčního období v roce 2010. Prezident Santos však v této době ještě nebyl přesvědčen o proveditelnosti sedět u jednacího stolu s guerillou a byl také donucen Uribem (a pravicovými elementy v jeho vlastní straně), aby dál pokračoval ve vojenském tažení proti FARC. Po zabití Alfonse Cana v roce 2011 však prezident Santos dospěl k závěru, že situace je již zralá pro započítí průzkumných mírových dialogů. Tehdy Santos oslovil nového nejvyššího vůdce FARC Rodriga Londoña Echeverriho (také známého jako Timochenko) s návrhem tajně prozkoumat mírová jednání. Mírový proces začal, když Timochenko souhlasil se zahájením dialogu (Nasi 2018: 35-36).

Jak je již výše zmíněno, v roce 2012 v Havaně na Kubě oficiálně započala mírová jednání. Mezi jednajícími účastníky tohoto mírového procesu byla delegace kolumbijské vlády, delegace guerilly FARC, zástupci kolumbijské armády pracující s vládní delegací, mezinárodní delegáti, zástupci katolické církve, oběti konfliktu a civilisté. Kristian Herbolzheimer ve svém díle *Multiple Paths to Peace: Public Participation for Transformative and Sustainable Peace Processes* tvrdí, že kolumbijská mírová jednání jsou velmi specifická a unikátní v tom, že celý mírový proces je velmi demokratický, neboť oběti konfliktu byly umístěny do centra dění. Podle tohoto argumentu se jedná o nejpozoruhodnější dohodu na světě, která má zabránit beztrestnosti partyzánů. Nicméně, na rozdíl od názoru Herbolzheimera, proces nezahrnoval politickou opozici, která vždy kritizovala způsob vedení dialogů mezi guerillou FARC a vládou Kolumbie (Herbolzheimer 2014: 147, Martuscelli, Villa 2018: 10).

2.4.2 Mírový dialog se zbraněmi

Ačkoliv tedy od roku 2012 probíhala oficiální mírová jednání mezi FARC a vládními představiteli na Kubě, v Kolumbii tito dva aktéři proti sobě stále válčili. V tomto roce kolumbijské bezpečnostní složky spustily válečný plán nesoucí název *Espada de Honor*. Jedná se o agresivní strategii proti partyzánům, která si klade za cíl demontovat strukturu FARC a zasadit jim jak vojensky, tak finančně ničivé rány. Plán se zaměřoval na vedení hnutí FARC a na likvidaci 15 nejmocnějších ekonomických a vojenských frakcí této guerilly (Historydraft 2013).

V červenci 2013 partyzáni FARC zabili 19 příslušníků bezpečnostních sil, což byl největší střet těchto dvou aktérů od započetí mírových procesů. Vládní síly Kolumbie reagovaly na tento útok FARC zajištěním 12 partyzánů. Sám Santos prohlásil: „*Instrukce našim ozbrojeným silám jsou: nepřestávejte střílet, dokud nedosáhneme konce tohoto konfliktu, protože tímto způsobem se k tomu okamžiku dostaneme rychleji, použitím tvrdé síly*“ (AlJazeera 2013, BBC 2013).

Devět členů FARC bylo zabito armádním náletem v roce 2014 v kolumbijské džungli. Jednalo se o letecký bombový útok v departamentu Meta jihovýchodně od Bogoty. V té době šlo o oblast, o níž se předpokládalo, že má značné zásoby ropy a kde partyzáni udržují silnou přítomnost. Vláda odmítla opakované požadavky FARC na dvoustranné příměří během jednání s tím, že nejlepším způsobem, jak pokročit v jednáních, je udržovat vojenský tlak na skupinu, jejíž počet se za deset let snížil zhruba na polovinu. Zároveň FARC i s druhou guerillou ELN útočili na vládní jednotky a ropovody, které přepravují ropu, nejcennější vývozní artikl Kolumbie, na pobřeží země (Reuters 2014).

Na konci roku 2014 bylo vyhlášeno příměří mezi dvěma válčícími stranami. V květnu následujícího roku však bezpečnostní složky provedly několik leteckých a pozemních útoků proti partyzánům, o život přišlo 26 příslušníků hnutí FARC. Jako odpověď partyzáni zničili jeden z vrtulníků armády Kolumbie, v tomto případě zemřelo šest vojáků a několik dalších bylo zraněno (BBC 2015).

2.4.3 Podepsání mírové dohody

Během pokračujících havanských jednání, která procházela mnoha vzestupy a pády, se také vyvíjela opozice bývalého prezidenta Kolumbie Álvara Uribeho. V červnu 2012 vláda předložila Kongresu návrh zákona pro právní rámec míru, v reakci na to Uribe tvrdil, že Santos „*projevil větší zájem o dialogy s terorismem než o bezpečnost*“. Uribe dokonce založil politickou stranu, která explicitně odmítala mírový proces. V roce 2014, kdy se konaly prezidentské volby, se byla Kolumbie polarizována na dva tábory – na ty, kteří mír podporovali a na ty, kteří ho naopak odmítali. Santos obhájil svůj mandát a v roce 2014 byl znovuzvolen do čela Kolumbie. Sám napsal: „*V roce 2010 jsem byl zvolen politickou základnou ze středopravicového spektra a v roce 2014 jsem byl znovu zvolen voliči ze středolevicového spektra, a to voliči, kteří chtějí mír*“. Po Santosově opětovném zvolení byli kongresmani ochotni podpořit legislativu, která připravovala půdu pro budoucí mírovou dohodu, a politici pozitivně propagovali mírový proces (Burnyeat 2020: 69-70).

26. září byla podepsána mírová dohoda mezi vládou Kolumbie v čele se Santosem a guerillovým hnutím FARC. Zatímco v prvním roce a půl jednání docházelo k rychlému pokroku, během kterého se strany převážně zabývaly politikami týkajícími se reformy venkova, prohlubování demokracie a řešení drogového obchodu, tak v následujících letech dialog mezi partyzány a centrální vládou zpomalil a dostal se do patové situace, když se strany přiblížily ke konkrétním ústupkům FARC a zárukám dodržování ze strany vlády, stejně jako diskusi o tématu obětí a přechodné spravedlnosti. Definitivní mírová dohoda byla podepsána na veřejném ceremoniálu v Cartageně 26. září 2016. Avšak kvůli trvalým kritikám bývalého prezidenta Uribeho a dalších politických sektorů, které zpochybňovaly legitimitu dohod a procesu jednání, rozhodl se prezident Santos, že kolumbijští obyvatelé by měli mít poslední slovo o mírových dohodách prostřednictvím referenda, které se konalo 2. října 2016 (Nasi 2018: 37-38).

Kolumbijci však v referendu mírovou dohodu s guerillou FARC odmítli. Na otázku „*Podporujete finální dohodu o ukončení konfliktu a budování stabilního a trvalého míru?*“ zaškrtno 50,2 % voličů odpověď „*Ne*“. Je potřeba poznamenat, že volební účast byla nízká, své hlasy odevzdalo pouze necelých 38 % voličů. Průzkumy před hlasováním předpovídaly, že dohodu podpoří 66 % voličů. Santos byl

přesvědčen o kladném výsledku a během kampaně řekl, že nemá plán B a že Kolumbie se vrátí do války, pokud bude dohoda Kolumbijci odmítnuta. Jak vláda, tak rebelové opakovaně prohlásili, že dohoda byla nejlepší, čeho mohli dosáhnout, a opětovné vyjednávání by nebylo možné. Po skončení sčítání však Santos oznámil, že pošle své vyjednavče zpět do Havany a mírový proces bude pokračovat. I tehdejší vůdce FARC Rodrigo Londoño uvedl, že povstalecká skupina si zachovala touhu po míru, přestože se v plebiscitu nepodařilo schválit nedávno podepsanou dohodu s vládou (The Guardian 2016).

Přestože získal silnou mezinárodní podporu, včetně udělení Nobelovy ceny za mír, Juan Manuel Santos byl kvůli výsledkům v referendu donucen přepracovat dohodu, která byla nakonec ratifikována kolumbijským kongresem 30. listopadu 2016. Tato revidovaná verze konečné dohody přidala k původnímu 297stránkovému dokumentu 13 stránek. Tyto stránky obsahovaly několik vysvětlení týkajících se definic a postupů použitých k dosažení stanovených ustanovení; obsahovaly také některé úpravy vyžadované opozicí a sociálními hnutími. Některé z těchto klíčových změn obsahovaly ochranu soukromého vlastnictví a zákonných vlastníků pozemků; zavedení statutu pro politickou opozici; a zahrnutí záruk pro mírové protesty. Nové stránky také zahrnovaly předpisy týkající se přidělování veřejných prostředků politické straně FARC (*Comunes*, dříve *Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común*); zahrnutí milic FARC do procesu DDR (*disarmament, demobilization, and reintegration*); ustanovení, která FARC zavazovala k ukončení svých nelegálních ekonomických aktivit a poskytnutí přesných informací o svých financích a majetku; prostředky, které byly považovány za nelegální, k použití na reparace obětí a řešení jakéhokoli způsobené škody; některé postupy k zajištění bezpečnosti vůdců a bojovníků FARC; směrnice týkající se substituce nelegálních plodin, včetně leteckého rozprašování; opatření k zajištění politické účasti zástupců FARC; vytvoření specializovaných médií a rozhlasových stanic pro politickou stranu FARC; a konečně směrnice a postupy pro systém přechodové spravedlnosti (Fernández-Osorio, Pachón 2019).

Mírová dohoda pro FARC představovala historický moment. Smlouva zahrnovala následující čtyři klíčové body pro FARC (Peace Agreements Database 2024):

- 1) Demobilizace a odevzdání zbraní: FARC se zavázaly k demobilizaci svých bojovníků a odevzdání svých zbraní. To znamenalo ukončení vnitřního ozbrojeného konfliktu a transformaci do politické strany.
- 2) Začlenění do politického systému: dohoda poskytla FARC legální účast v politickém systému kolumbijského státu. To zahrnovalo vytvoření nové politické strany a zajištění místa pro jejich zástupce v kongresu Kolumbie.
- 3) Reintegrace do civilního života: příslušníci guerillového hnutí měli mít možnost reintegrace do civilního života. To znamenalo poskytnutí podpory a programů pro profesní přeškolení, vzdělávání a pomoc při nalezení zaměstnání.
- 4) Práva a ochrana: podepsaná dohoda zahrnovala záruky pro členy FARC ohledně jejich práv a ochrany. Konkrétně se jednalo o ochranu před perzekucí a diskriminací, stejně jako zajištění jejich bezpečnosti.

Mírová jednání se protáhla přes 4 roky a probíhala převážně v Havaně, Kubě. Vlády Kuby a Norska působily jako garanti, zatímco Venezuela a Chile doprovázely proces jako prostředníci. Ve středu jednání stály oběti ozbrojeného konfliktu, což bylo přibližně 8 milionů lidí, mezi nimiž bylo 4 miliony vnitřně vysídlených osob a 30 000 osob, které byly uneseny (Centro Nacional de Memoria Histórica 2013). Byla vytvořena subkomise pro otázky genderu, která přezkoumala celou dohodu, aby zajistila afirmativní opatření k prosazování práv žen a také LGBT a další sexuálně různorodých osob. Kromě tohoto důrazu na práva genderu byla vytvořena subkomise pro etnickou rozmanitost, která vyhodnotila závazky s ohledem na kulturní a geografické zvláštnosti. Za třetí používali vyjednávači strategii "územního míru" k vytvoření rámce dohody. Územní mír je forma budování míru charakterizovaná kolektivním budováním zdola nahoru, zapojením místních a národních vlád, soukromého a podnikatelského sektoru, organizací a komunit, církve, vzdělávacích institucí a jednotlivých občanů. Důraz klade na oblasti nejvíce postižené ozbrojeným konfliktem a slouží jako most pro dialogy mezi hlavním městem a venkovskými oblastmi. Vyjednávači záměrně využívali územní mír k iniciování hlubokých pozitivních transformací po desetiletích trvajícím konfliktu (Alvarez, Ditta, Esguerra-Rezk a McQuestion 2020: 2).

2.5 Aplikace konceptu teorie řešení občanských válek od W. Zartmana

V této části analýzy práce aplikuje koncept teorie řešení občanských válek od autora Williama Zartmana. Ve svém díle *„Ripeness: the importance of timing in negotiation and conflict resolution“* tvrdí, že *„Strany řeší svůj konflikt pouze tehdy, jsou-li na to připraveny – když jsou alternativní, obvykle jednostranné, prostředky k dosažení uspokojivého výsledku zablokovány a strany mají pocit, že se nacházejí v nepříjemné a nákladné situaci. V tu zralou chvíli začnou hledat nebo jsou přístupné návrhům, které nabízejí cestu ven“* (Zartman 2008: 1).

Na základě tohoto konceptu byla autorem práce stanovena následující tvrzení:

Akteři občanské války jsou ochotni jednat o míru či chtějí vstoupit do mírových jednání, pokud se ocitnou ve fázi konfliktu, ze které nemohou eskalovat k vítězství.

Toto tvrzení je zkoumána skrze tři výzkumné podotázky, které byly vybrány z teorie řešení občanských válek (kapitola 1.3):

- 1) Jak dlouho v době prvních mírových kontaktů konflikt trval?
- 2) Jaké bylo rozložení sil aktérů, respektive nacházeli se aktéři v tzv. vojenské patové situaci?
- 3) Jaká byla v době jednání o míru intenzita konfliktu?

2.5.1 Aplikace Zartmanova konceptu na případ Kolumbie

Zkoumané období v případě ozbrojeného konfliktu v Kolumbii představuje prezidentský mandát Juana Manuela Santose 2010–2016.

Jak je řečeno v kapitole 2.4.1, první mírový kontakt za éry vládní administrativy Santose mezi vládou Kolumbie a guerillovým hnutím FARC proběhl na jaře v roce 2011. Již před nástupem do úřadu v roce 2010 Santos věděl, že ke konci vládního období prezidenta Álvaro Uribeho proběhl kontakt mezi FARC a tehdejšími vládními představiteli za účelem projednání potenciálních mírových dialogů. Ačkoliv v průběhu roku 2010 Santos odmítal mírový proces s partyzány, věděl, že hnutí minimálně v minulosti bylo otevřené či nakloněné této možnosti (Semana 2012).

Na začátku roku 2011 člen sekretariátů guerillového hnutí Paul Catatumbo a další velitelé FARC iniciovali kontakt s vládou Kolumbie za účelem projednání možností mírových dialogů. Kontakt mezi kolumbijskou vládou a partyzány FARC vedl k uspořádání prvních setkání, které proběhly například i na Kubě. Na těchto setkáních guerillu zastupoval partyzán „Granda“, který byl propuštěný z vězení za Uribeho vlády a Andrés País, který měl na starost ideologii partyzánského hnutí. Na druhé straně stál Alejandro Eder, prezidentský poradce pro reintegraci, a Jaime Avendaño, bývalý vysoce postavený úředník Kolumbie. Tyto první kontakty měly specifickou agendu: definování technických detailů toho, kde, jak a kdy bude vypracována další fáze procesu (Semana 2012).

Jak je výše zmíněno, první kontakt ve zkoumaném období proběhl na začátku roku 2011 z iniciativy hnutí FARC. První výzkumná podotázka se zabývá dobou trvání konfliktu. Kolumbijský ozbrojený konflikt mezi vládou Kolumbie a hnutím FARC započal v roce 1964. Po dlouhých 47 letech trvání konfliktu proběhl první kontakt mezi těmito dvěma aktéry za účelem projednání potenciální mírové dohody.

Velké množství obětí konfliktu v letech 1964–2011 představovali příslušníci bezpečnostních složek, ale především to byli obyčejní obyvatelé Kolumbie, kteří nejvíce v tomto konfliktu trpěli. Jednalo se zejména o venkovské rolníky, statkáře či obchodníky (Observatorio de Memoria y Conflicto 2023).

Vývoj počtu obětí a doby trvání kolumbijského konfliktu

Rok	Počet mrtvých	Kategorie mrtvých	Úroveň intenzity
1964	76	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1965	218	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1966	110	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1967	40	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1968	87	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1969	188	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1970	164	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1971	166	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1972	87	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1973	132	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1974	129	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1975	135	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1976	127	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1977	188	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1978	199	25-999	Menší ozbrojený konflikt

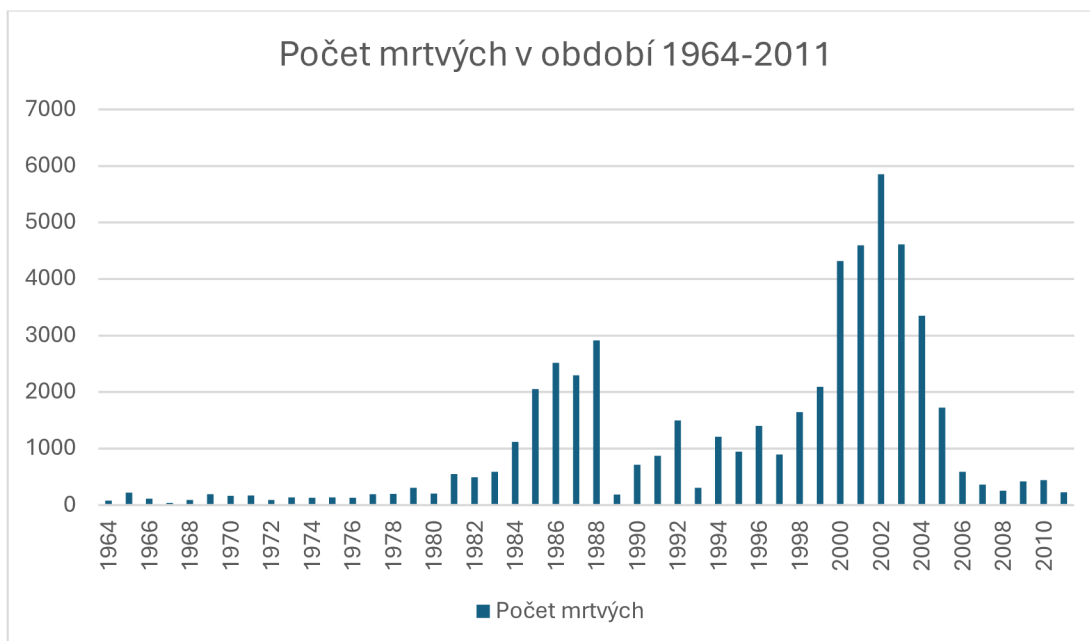
1979	304	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1980	200	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1981	545	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1982	489	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1983	586	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1984	1121	1000-9999	Válka
1985	2051	1000-9999	Válka
1986	2516	1000-9999	Válka
1987	2294	1000-9999	Válka
1988	2912	1000-9999	Válka
1989	185	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1990	712	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1991	872	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1992	1500	1000-9999	Válka
1993	302	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1994	1211	1000-9999	Válka
1995	943	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1996	1401	1000-9999	Válka
1997	891	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1998	1646	1000-9999	Válka
1999	2093	1000-9999	Válka
2000	4315	1000-9999	Válka

2001	4594	1000-9999	Válka
2002	5850	1000-9999	Válka
2003	4612	1000-9999	Válka
2004	3347	1000-9999	Válka
2005	1725	1000-9999	Válka
2006	588	25-999	Menší ozbrojený konflikt
2007	362	25-999	Menší ozbrojený konflikt
2008	252	25-999	Menší ozbrojený konflikt
2009	419	25-999	Menší ozbrojený konflikt
2010	442	25-999	Menší ozbrojený konflikt
*2011	*227	*25-999	*Menší ozbrojený konflikt

Tabulka č. 2, zdroj: UCDP 2023, Observatorio de Memoria y Conflicto 2022

**Zvýrazněný rok 2011, kdy ve zkoumaném období proběhl první kontakt mezi vládou Kolumbie a hnutím FARC za účelem projednání mírových dialogů.*

Od začátku konfliktu, až do roku 1983, se podle Uppsalského výzkumného programu jednalo o menší ozbrojený konflikt, jelikož si každý rok tato občanská válka vyžádala 25-999 mrtvých osob. Totéž platí pro přelom 80. a 90. let, s výjimkou roku 1992.

Graf č. 1, zdroj: UCDP 2023, Observatorio de Memoria y Conflicto 2022

Za zkoumané období v Kolumbii přišlo o život 53 553 osob. Osmdesátá, ale především konec devadesátých let a začátek 21. století bylo období, které bylo historicky nejkrvavější z pohledu počtu zemřelých osob. Jednalo se o období, které výzkumný program Uppsala označil jako válku, neboť roční počet mrtvých se pohyboval v rozmezí 1000–9999 mrtvých osob. Rok 2002 byl z tohoto pohledu nejtragičtější, a to když v tomto roce přišlo o život až 5850 osob. Jednalo se o období, kdy partyzáni FARC byli nejvíce aktivní, prováděli ozbrojené útoky, atentáty, vyděračské operace či únosy osob. Guerilla se v té době nezaměřovala pouze na kolumbijskou vládu nebo civilní obyvatelstvo Kolumbie, nýbrž také na kritickou infrastrukturu či příležitostně na americký vojenský personál v zemi. V těchto letech partyzáni využívali především ruční palné zbraně, kulometry, miny či improvizované výbušné zařízení (IED) (Counter Terrorism Guide 2022).

Jak je výše zmíněno, ke konci 90. let konflikt zesílil. Mezi lety 1999 a 2002 vedl prezident Pastrana mírová jednání jak s ELN, tak s FARC, což vedlo k určitým mírovým dohodám, ale ne k trvalému vyřešení konfliktu. Rozhovory s FARC náhle skončily, když skupina unesla komerční letadlo. Po neúspěšném mírovém procesu se v roce 2002 dostal k moci prezident Álvaro Uribe. Byl odhodlán bojovat proti FARC a dalším guerillovým hnutím a jeho hlavní strategií bylo vojensky porazit partyzány.

Konflikt s FARC i ELN zesílil poté, co se k moci dostal právě prezident Uribe (UCDP 2023).

Pro práci je klíčový rok 2011, kdy proběhl první kontakt mezi dvěma aktéry za účelem projednání mírových dohod. Na základě třech výzkumných podotázek lze částečně potvrdit autorem položené tvrzení ve studovaném případě Kolumbie, kdy aktéři jsou ochotni vstoupit do mírových jednání, pokud se ocitnou ve fázi konfliktu, ze které nemohou eskalovat k vítězství. V roce 2011 bylo trvání konfliktu již velmi dlouhé, a to 47 let a jednoznačně zde existovala vojenská patová situace, kdy ani jedna ze stran nedokázala porazit tu druhou. To lze přičítat vyčerpání obou aktérů, neboť se v té době jednalo o velmi vleklý a dlouhotrvající konflikt. Podotázka zabývající se intenzitou konfliktu se však nenaplnila. Celkově se jedná o velmi intenzivní konflikt, který se vyžádal mnoho životů. Nicméně podle hodnocení Uppsalského programu se v roce 2011 nejednalo o válku, nýbrž o menší ozbrojený konflikt.

2.5.2 Aplikace Zartmanova konceptu na případ Peru

Zkoumané období v případě ozbrojeného konfliktu v Peru představuje začátek prezidentského mandátu Alberta Fujimoriho v roce 1990 až po dopadení vůdce Světlé stezky Abimaela Guzmána v roce 1992.

Co se týče občanské války v Peru, ve zkoumaném období neproběhl žádný kontakt ani u jednoho z aktérů za účelem jednání o míru. Peruánští prezidenti, kteří zastávali nejvyšší exekutivní funkci od roku 1980, tedy roku, kdy hnutí Světlá stezka vzniklo, neiniciovali žádný kontakt s partyzány pro jednání o míru. Stejně tak tomu bylo i v opačném případě, kdy Sendero Luminoso v čele s Abimaelem Guzmánem neuvažovalo o ukončení konfliktu mírovou dohodou.

Pokud se podíváme mimo zkoumané období, v říjnu v roce 1993 Guzmán z vězení vyzval partyzány Světlé stezky, aby usedli s vládou Peru ke společnému stolu a začali jednat o míru, a to z toho důvodu, neboť vládní složky již byly mnohem silnější než Světlá stezka.

Vývoj počtu obětí a doba trvání konfliktu

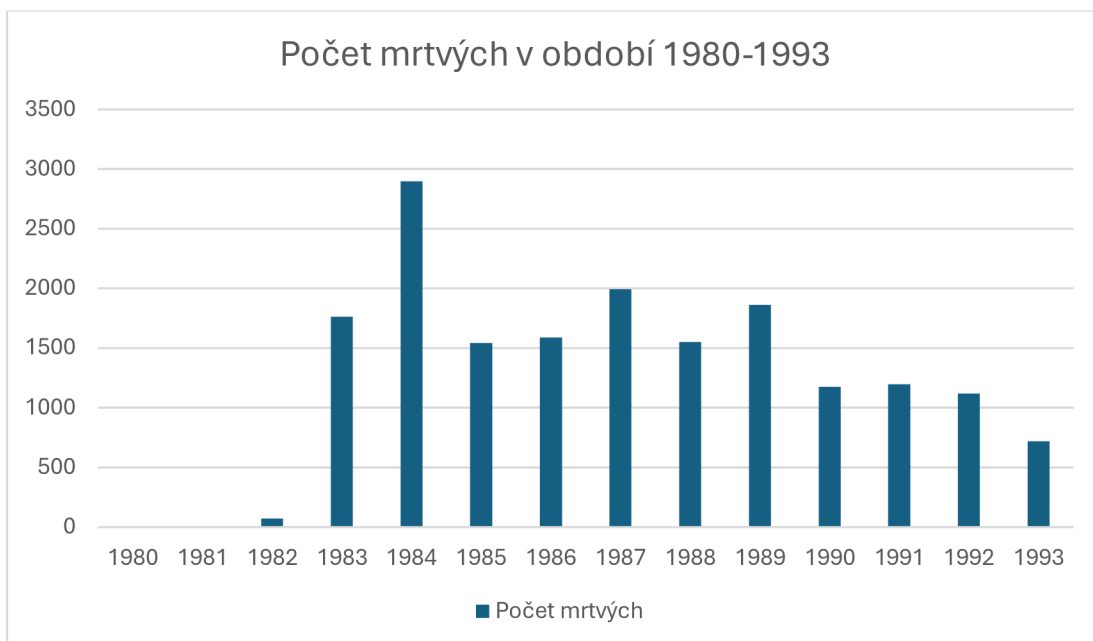
Rok	Počet mrtvých	Kategorie mrtvých	Úroveň intenzity
1980	*Méně než 25	X	X
1981	Méně než 25	X	X
1982	70	25-999	Menší ozbrojený konflikt
1983	1763	1000-9999	Válka
1984	2896	1000-9999	Válka
1985	1543	1000-9999	Válka
1986	1589	1000-9999	Válka
1987	1992	1000-9999	Válka
1988	1551	1000-9999	Válka
1989	1863	1000-9999	Válka
1990	1175	1000-9999	Válka
1991	1196	1000-9999	Válka
1992	1120	1000-9999	Válka
*1993	*719	*25-999	*Menší ozbrojený konflikt

Tabulka č. 3, zdroj: UCDP 2023

*Zvýrazněný rok 1993, kdy Guzmán vyzval Sendero Luminoso k míru.

V prvních dvou letech konfliktu přišlo o život méně než 25 osob za rok. Uppsalský program zpracovává data konfliktu, kdy ročně činí počet mrtvých 25 a více. V roce 1982 už lze pozorovat, že se jednalo o menší ozbrojený konflikt, jelikož počet mrtvých osob činí 70.

V 80. letech až do roku 1992 se jedná o vysoce intenzivní konflikt, tedy válku, ve které ročně přišlo o život 1000-9999 osob.

Graf č.2, zdroj UCDP 2023

Nejkrvavějším rokem byl rok 1984 a 1987, kdy přišlo o život 2896, respektive 1992 osob.

V průběhu 80. let Světlá stezka zvýšila aktivitu v boji proti vládě Peru jak v intenzitě, tak v geografickém rozsahu. Zatímco zpočátku se násilí zaměřovalo na departement Ayacucho, v polovině 80. let se boj rozšířil i do Limy a také do venkovských oblastí sousedících s Ekvádorem na severu a Bolívií na jihu. V této době se bezpečnostním složkám podařilo dostat pod kontrolu většinu původní oblasti činnosti SL, což mělo za následek poněkud sníženou intenzitu konfliktu v letech 1985 a 1986. Partyzáni se však brzy přizpůsobili novým formám a oblastem boje, intenzita násilí se koncem 80. let (zejména v roce 1987 a 1989) opět zvýšila. Partyzáni se také usadili v údolí Huallaga v severním Peru, centru výroby koky. V této oblasti se USA zapojily do pokusu zastavit tok kokainu do USA (UCDP 2023).

V případě Peru nelze potvrdit autorem položené tvrzení, kdy aktéři jsou ochotni vstoupit do mírových jednání, pokud se ocitnou ve fázi konfliktu, ze které nemohou eskalovat k vítězství, neboť ve zkoumaném období neproběhl mezi aktéry žádný kontakt za účelem započetí mírových jednání. V roce 1993 však Guzmán vyzval partyzány, aby započali mírové dialogy s vládou Peru, ta je však razantně odmítla. Je důležité také upozornit, že určitá část partyzánů nebyla mírovým jednáním nakloněna, neboť chtěli nadále pokračovat v boji.

V roce 1993, kdy Guzmán vyzval Světlou stezku k jednání o míru, trval konflikt 13 let. V komparaci s Kolumbií se nejedná o tak dlouhotrvající konflikt, nicméně taktéž se nejedná o krátký konflikt, který podle teorie řešení konfliktů trvá zhruba 3 až 5 let. V tomto případě lze i tedy ozbrojený konflikt Peru považovat za dlouhotrvající.

Co se týče vojenské patové situace, v roce 1993 vojenská patová situace v tomto konfliktu neexistovala. Vláda Peru byla v tomto roce jednoznačně silnější než její protivník. Vůdce Guzmán byl ve vězení, jehož absence se ukázala ve špatném fungování Světlé stezky (neakceschopnost, lidské i vojenské/materiální ztráty, atd.). V tomto období sám Fujimori tvrdil, že vláda je blízko k úplnému poražení guerilly (Harding 1993: 1). Obecně úplná eliminace guerillového hnutí je nesmírně těžká, každopádně se nejedná o takovou rovnováhu sil, jako tomu bylo například v Kolumbii v roce 2011. V roce 1993 byla vláda Peru jednoznačně silnější než hnutí Sendero Luminoso.

Intenzita konfliktu se jednoznačně naplnila. Po celou dobu trvání, až na první dva roky, byl konflikt vysoce intenzivní, neboť až do roku 1992 ho Uppsalský výzkumný program označuje za válku. Jednalo se o velmi krvavý konflikt, ve kterém přišlo o život zhruba 17 477 osob v období 1980–1993. Jak moc byl konflikt intenzivní a krvavý, lze provést srovnání se studovaným případem v Kolumbii. Roční míra vražd v Peru činí 1344 mrtvých osob za rok. V Kolumbii je číslo nižší, a to 1139 mrtvých osob za rok.

2.6 Komparace výzkumných podotázek studovaných konfliktů

Tato kapitola komparuje odpovědi na výzkumné podotázky. V kontextu Peru se jedná o rok 1993, neboť v autorem zkoumaném období (1990–1992) neproběhl žádný mírový kontakt mezi vládou Peru a Světlou stezkou.

1) Jak dlouho v době prvních mírových kontaktů konflikt trval?

V případě Kolumbie první mírový kontakt mezi aktéry proběhl v roce 2011. Konflikt v této době trval 47 let. Podle autorů teorie ukončování občanských válek toto období představuje dlouhotrvající konflikt. V Peru ve zkoumaném období neproběhl žádný mírový kontakt mezi vládou a Světlou stezkou. Stalo se tomu až

v roce 1993. V této době konflikt trval 13 let, taktéž se tedy jedná o konflikt dlouhotrvající.

- 2) Jaké bylo rozložení sil aktérů, respektive nacházeli se aktéři v tzv. vojenské patové situaci?

V roce 2011 v Kolumbii jednoznačně existovala vojenská patová situace. Kolumbijská vláda ani partyzáni FARC nebyli schopni vojensky porazit svého protivníka. Jak hnutí FARC, tak bezpečnostní složky proti sobě neustále podnikali vojenské tažení, nicméně nikdy se jim konflikt ukončit touto cestou nepodařilo. V Peru byla v roce 1993 situace diametrálně odlišná. Od roku 1992 byl A. Guzmán ve vězení a Světlá stezka od tohoto období v konfliktu „tahala za kratší konec“. Režim Fujimoriho byl v roce 1993 mnohem silnější než partyzáni Sendero Luminoso. Sám Fujimori v roce 1993 prohlásil, že konflikt je v podstatě ukončen, neboť guerilla již byla prakticky vojensky zničena. Vojenská patová situace v Peru v roce 1993 tedy neexistovala.

- 3) Jaká byla v době mírových jednání intenzita konfliktu?

Uppsalský výzkumný program označuje jak konflikt v Kolumbii v roce 2011, tak konflikt v Peru v roce 1993 jako menší ozbrojené konflikty. To z toho důvodu, že v daném roce se počet mrtvých pohyboval v rozmezí 25–999 mrtvých osob za rok. Ani v jednom ze studovaných konfliktů se nejednalo o válku, která označuje konflikty, kdy za rok počet obětí se pohybuje v rozmezí 1000–9999 mrtvých osob za rok.

Komparace výzkumných podotázek

	Doba trvání konfliktu v době prvních mírových kontaktů	Existence vojenské patové situace	Intenzita konfliktu
Kolumbie	Dlouhotrvající konflikt (47 let)	Ano	Menší ozbrojený konflikt (227 obětí)
Peru	Dlouhotrvající konflikt (13 let)	Ne	Menší ozbrojený konflikt (719 obětí)

Tabulka č. 4. Vytvořeno autorem.

Ani v jednom ze studovaných konfliktů nelze plně potvrdit autorem položené tvrzení, které zní: Aktéři občanské války jsou ochotni jednat o míru či chtějí vstoupit do mírových jednání, pokud se ocitnou ve fázi konfliktu, ze které nemohou eskalovat k vítězství.

Aby bylo možné potvrdit autorovo tvrzení v kontextu Kolumbie, muselo by se jednat o válku, kde se počet mrtvých za rok pohybuje v rozmezí 1000–9999. Co se týče Peru, zde se jedná o stejný problém. Navíc v Peru v době, kdy Guzmán vyzval Senderisty, aby začali jednat a vládou Peru o míru, neexistovala vojenská patová situace.

Závěr

Diplomová práce se zabývala ukončením občanských válek v Peru a v Kolumbii v období vládních administrativ Alberta Fujimoriho a Juana Manuela Santose. Časový rámec je nastaven tak, aby bylo možné zkoumat boj Fujimoriho a Santose proti guerillovým hnutím, proto zkoumaná období začínají vždy na začátku jednotlivých prezidentských mandátů a končí oficiálními konci obou konfliktů.

Autor práce si na začátku vytyčil dva cíle. Prvním z nich bylo zjistit, jakým způsobem proběhlo ukončení konfliktů ve dvou studovaných zemích, respektive jaké strategie a postupy vlády Peru a Kolumbie proti guerillovým hnutím Sendero Luminoso a FARC použily. Výzkumná otázka zněla: „Jaké strategie a postupy použily vlády Peru a Kolumbie proti guerillovým hnutím?“.

V obou studovaných případech lze pozorovat rozdíl, jak jednotlivé vládní administrativy Peru a Kolumbie přistupovaly k vyřešení guerillové problematiky. V případě Kolumbie sice Santos po celou dobu vedl vojenská tažení proti guerille FARC, v roce 2012 však započala mírová jednání mezi těmito dvěma aktéry. Kořeny těchto mírových jednání však sahají až do roku 2010, kdy na základě rozhodnutí Santose probíhaly různé přípravy pro potenciální mírová jednání. V roce 2011 se uskutečnila na Kubě průzkumná mírová jednání, kde aktéry FARC a vládu Kolumbie doprovázely i zástupci vlád Norska a Kuby. Od roku 2012 tedy probíhala oficiální mírová jednání v Havaně, kde se diskutovalo o tématech jako je například agrární rozvojová politika Kolumbie, politická participace hnutí FARC, celkové ukončení konfliktu, řešení problematiky nelegálních drog či práva obětí. Těchto jednání se mimo zástupců hnutí FARC a kolumbijské vlády účastnily i zástupci kolumbijské armády pracující s vládní delegací, mezinárodní delegáti, zástupci katolické církve, oběti konfliktu a civilisté. 26. září byla podepsána mírová dohoda, Santos ji chtěl však ratifikovat i referendem. Občané Kolumbie však dohodu odmítli, a tak oba aktéři museli opět usednout k jednacímu stolu a dohodu přepracovat. Tato nová dohoda byla později ratifikována kolumbijským kongresem. Dohoda obsahovala čtyři hlavní body: demobilizace a odevzdání zbraní partyzánů, začlenění do příslušníků guerilly do politického systému Kolumbie, reintegrace členů hnutí FARC do civilního života a právní ochrana partyzánů. Strategie a postupy vlády Juana Manuela Santose by se daly shrnout do následujících bodů: a) politika otevřeného dialogu s hnutím FARC v průběhu mírových jednání, b) vojenské operace – Santos a

jeho administrativa po celou dobu mírových jednání prováděl vojenská tažení proti partyzánům a c) mezinárodní spolupráce – v rámci mírových jednání i vojenských tažení spolupracoval s ostatními zeměmi, například USA, Kuba, Venezuela či Norsko.

V případě Alberta Fujimoriho se jedná o odlišný přístup. Ten si od samého počátku kladl za cíl vojensky eliminovat Světlou stezku. Za účelem dosažení svého cíle, Fujimori provedl čistku v armádě, do které umístil své stoupence, aby mohl vykonávat „svoji“ politiku. V roce 1991 vyhlásil dekret, díky kterému mohl velmi jednoduše odvolávat a jmenovat své stoupence do vysokých pozic armády, letectva a zpravodajských služeb. Co se týče armády, postupem času nad ní získal úplnou kontrolu. Aby eliminoval Světlou stezku, spolupracoval i se Spojenými státy, respektive s CIA a DEA. Tyto americké útvary mu pomáhaly s bojem proti guerille, například byl zřízen výcvikový program pro příslušníky peruánské armády či USA poskytovaly Peru materiální pomoc ve formě zbraní či jiných vojenských technologií. Dále Fujimori vytvořil strategii, která se zaměřovala na posílení vojenské kontroly nad nouzovými oblastmi, a to prostřednictvím několika nově vydaných zákonů. Tyto zákony rovněž rozšířily soudní pravomoci nad obviněnými partyzány či teroristy. Mezi tato opatření patřilo například umožnění zadržování podezřelých příslušníků guerilly po dobu až 15 dnů bez obvinění a umožnění soudcům zůstat v anonymitě při projednávání případů souvisejících s guerillou. V roce 1992 Fujimori provedl autopuč, kdy rozpustil kongres, soudnictví a pozastavil platnost ústavy. Díky této události měl Fujimori v zemi obrovskou moc a mohl tak snáze pokračovat ve svém pronásledování partyzánů. V roce 1992 se Fujimorimu díky jeho strategiím podařilo dopadnout Abimaela Guzmána. Postupy vlády Fujimoriho by se taktéž daly shrnout do následujících bodů: a) vojenské operace – Fujimori nasadil bezpečnostní složky do boje proti Světlé stezce, které útočily na základny a jiné klíčové body guerillového hnutí, b) kontroverzní opatření – již zmíněný autopuč a nastolení autoritářské vlády, díky které měl možnost vykonávat ofenzivní tažení proti partyzánům, například jednotky *rondas campesinas* a c) mezinárodní spolupráce – kdy Fujimori stejně jako Santos spolupracoval se Spojenými státy, které mu poskytovaly materiální podporu.

Druhým cílem práce bylo ověření tvrzení, které si autor položil na základě konceptu teorie řešení občanských válek od Williama Zartmana. Zartman ve svém

konceptu tvrdí, že pokud se aktéři občanské války ocitnou ve fázi konfliktu, ze kterého nemohou eskalovat k vítězství, zvolí alternativní politiku nebo východisko (například mírová jednání). Autorem položené tvrzení zní:

Aktéři občanské války jsou ochotni jednat o míru či chtějí vstoupit do mírových jednání, pokud se ocitnou ve fázi konfliktu, ze které nemohou eskalovat k vítězství.

Aby bylo možné ověřit toto tvrzení, autor si položil tři výzkumné podotázky, které byly zvoleny na základě teorie řešení občanských válek. Jsou jimi:

- 1) Jak dlouho v době prvních mírových kontaktů konflikt trval?
- 2) Jaké bylo rozložení sil aktérů, respektive nacházeli se aktéři v tzv. vojenské patové situaci?
- 3) Jaká byla v době mírových jednání intenzita konfliktu?

Podotázky byly zvoleny z následujících důvodů: podotázka číslo 2) značí „vleklost konfliktu“, tedy moment či spíše období, kdy ani jeden z aktérů není schopen porazit toho druhého. S tím souvisí podle autorů teorie řešení občanské války (například Wallensteen, Brown, Sambanis a další) podotázka číslo 1), tedy doba trvání konfliktu. Podle autorů musí konflikt nějakou dobu probíhat, aby se vůbec dalo hovořit o občanské válce a rozlišují mezi dobou trvání jednotlivých konfliktů. Poslední podotázka číslo 3), intenzita konfliktu, taktéž souvisí s podotázkou čísla 2), kdy rovnováha sil je měřena počtem obětí konfliktu.

Partyzáni guerillového hnutí FARC kontaktovali vládu Kolumbie za účelem započetí mírových dialogů v roce 2011. V této době trval vnitřní ozbrojený konflikt již dlouhých 47 let, podle teorie řešení občanských válek se v tomto případě označuje jako konflikt dlouhotrvající. Co se týče vojenské patové situace, ta v kolumbijském případě jednoznačně existovala, neboť ani kolumbijská vláda a ani hnutí FARC nebylo schopné porazit svého soupeře. V roce 2011 se jedná podle Uppsalského výzkumného programu o menší ozbrojený konflikt, neboť jeho intenzita se v tomto roce pohybovala mezi hodnotami 25-999 mrtvých osob za rok. Může se jednat o důsledek toho, že konflikt již trval několik desítek let a obě strany již byly vyčerpané, neboť v některých letech konfliktu se jednalo o válku, tedy o velmi intenzivní a krvavý konflikt.

V tomto případě lze tedy částečně potvrdit autorem položené tvrzení, jelikož byly naplněny hodnoty (viz Tabulka č. 4 Komparace výzkumných otázek), které odpovídají na podotázky číslo 1) a 2). Aby bylo možné úplně potvrdit autorovo tvrzení, v podotázce číslo 3) by se muselo jednat o válku, kdy počet mrtvých se pohybuje v rozmezí 1000-9999 počet mrtvých za rok.

Ve zkoumaném období v případě Peru autorovo položené tvrzení neplatí, neboť v letech 1990–1992 neproběhl mezi aktéry žádný konflikt za účelem započetí mírových jednání. Stalo se tomu tak až v roce 1993, kdy Abimael Guzmán, který byl dopaden předchozí rok, vyzval partyzány Světlé stezky, aby začali jednat s vládou Peru o míru. V této době se jednalo, stejně jako v případě Kolumbie, taktéž o dlouhotrvající konflikt, neboť již trval 13 let. V tomto období však neexistovala vojenská patová situace, neboť Fujimoriho režim dopadl Guzmána. To pro Světlou stezku znamenalo značné oslabení, jelikož Guzmán byl hlavním ideologem a vůdcem hnutí. Jeho zatčení oslabilo schopnost partyzánů koordinovat strategie a vojenské operace. Taktéž zatčení vůdce hnutí vyvolalo vnitřní spory v rámci Sendero Luminoso. Jinými slovy, vláda byla v tomto období mnohem silnějším aktérem než Světlá stezka. Co se týče intenzity konfliktu, rok 1993 představuje menší ozbrojený konflikt. To mohlo být právě kvůli tomu, že guerilla již nebyla schopná vojensky konkurovat vládě Peru a armádě Fujimoriho. Nicméně od začátku konfliktu, s výjimkou prvních dvou let, se jednalo o válku, tedy vysoce intenzivní a krvavý konflikt, který si vyžádal 1000-9999 životů každý rok, a to až do roku 1992.

Ani tedy v tomto případě nelze úplně potvrdit autorem položené tvrzení. Zatímco hodnoty v podotázkách číslo 1) a 3) byly naplněny, vojenská patová situace v podotázce číslo 2) v této době neexistovala (viz Tabulka č. 4 Komparace výzkumných otázek).

Diplomová práce ukázala, že ukončení konfliktu v Peru a Kolumbii proběhlo diametrálně odlišným způsobem. Zatímco Santos uzavřel s FARC mírovou dohodu a vyřešil konflikt diplomatickou cestou, v sousedním Peru Fujimori vojensky eliminoval guerillové hnutí, a to pomocí autoritativní formy vlády. Je otázkou, která forma ukončení z výše uvedených je „lepší“ či „výhodnější“, jednoznačně závisí na kontextu, čeho chtěli Santos a Fujimori dosáhnout. Nicméně je důležité uvést, že je mylné si myslet, že oba konflikty jsou již definitivně ukončené. Část partyzánů hnutí

FARC se mírové dohodě nepodrobila a nadále vedou boje proti vládě Kolumbie, již ne však v takové míře a intenzitě, jako tomu bylo v minulých desetiletích. Co se týče Peru, dopadení Guzmána je často označováno jako konec tamního ozbrojeného konfliktu. Ani toto označení není zdaleka pravdivé či správné, neboť i v dnešní době je Světlá stezka nadále aktivní, ale stejně jako v případě Kolumbie, ani zdaleka již neprovádí takové vojenské operace a útoky, jako tomu bylo například v 80. letech 20. století.

Prameny a literatura

Literatura

Beittel, June. 2015. *Peace Talks in Colombia*. Congressional Research Service.

Benítez, Mario. 2006. *El M-19 en el contexto de las guerrillas en Colombia*. *Revistas Científicas de América Latina*.

Brittain, J. James. 2010. *Revolutionary Social Change in Colombia: The Origin and Direction of the FARC-EP*. Pluto Press.

Burnyeat, Gwen. 2020. *The Face of Peace: Pedagogy and Politics Among Government Officials in the Colombian Peace Process with the FARC-EP*. London: University College London.

Campbell, Bruce. 2000. *Death Squads: Definition, Problems, and Historical Context*. New York: Palgrave Macmillan.

CIA. 2000. *Fujimori Riding Higher*. US: Central Intelligence Agency.

Collier, David, 1991. *The Comparative Method: Two Decades of Change*. *Comparative Political Dynamics: Global Research Perspectives*, HarperCollins Publishers.

Collier, Paul, Hoeffler, Anke, Söderbom, Måns. 2001. *On the Duration of Civil War*. SSRN.

Crabtree, John. 2001. *The Collapse of Fujimorismo*. *Bulletin of Latin American Research*, Vol. 20, No. 3.

DeRouen, Karl, Wallenstein, Peter. 2009. *The Duration of Civil War Peace Agreements*. *Conflict Management and Peace Science* 26 (4).

Ditta, Elise, Alvarez, Josefina, McQuestion, Patrick, Joshi, Madhav. 2020. *Women, Peace and Security: Understanding the Implementation of Gender Stipulations in Peace Agreements*. Stockholm: Folke Bernadotte Academy, PRIO and UN Women.

Doyle, Michael, Sambanis, Nicholas. 2000. *International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis*. *The American Political Science Review*.

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Eckstein, Susan. 2013. *The Latin American Social Movement Repertoire: How It Has Changed, When, and Why*. *Moving The Social*: 81-102.

Ellis, Evan. 2021. *El fortalecimiento de las actividades del ELN (Ejército de Liberación Nacional) en Colombia y Venezuela*. *Revista fuerza AÉREA-EUA*.

Fernández-Osorio, Andrés, Pachón, Rocío. 2019. *Perspectivas de reconciliación en Colombia: caracterización del Acuerdo de Paz de 2016 con las FARC*. Universidad Militar Nueva Granada.

Fitz-Simons, Daniel. 1993. *Sendero Luminoso: Case Study in Insurgency*. The US Army War College.

Gorriti, Gustavo. 1999. *The Shining Path: A History of the Millenarian War in Peru*. University of North Carolina Press.

Harding, Erika. 1993. *Peru: Fujimori Rejects Sendero Luminoso Peace Offer, Asserting That Total Military Victory Is Near*. Mexico: Latin America Digital Beat (LADB).

Herbolzheimer, Kristian. 2014. *Multiple Paths to Peace: Public Participation For Transformative And Sustainable Peace Processes*. Agora.

Kane, Sean. 2019. *Peace agreement provisions and the durability of peace*. CSS Mediation Resources.

Kriesberg, Louis. 2001. *The Growth of the Conflict Resolution Field*. In: *Turbulent Peace: The Challenges of Managing International Conflict*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.

Levitsky, Steven. 1999. *Fujimori and Post-Party Politics in Peru*. UK: Johns Hopkins University Press.

Levy, Bert. 1964. *Guerrilla Warfare*. Paladin Press.

Mareš, Miroslav. 2004. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. *Obrana a strategie* 4, č. 1.

Martuscelli, Patricia, Villa, Rafael. 2018. *Child soldiers as peace-builders in Colombian peace talks between the government and the FARC-EP*. *Conflict, Security & Development*, 18 (5). pp. 387-408.

Mauceri, Philip. 1997. *Return of the caudillo: autocratic democracy in Peru*. *Third World Quarterly*, Vol 18, No 5, pp 899-911.

Mealy, Marisa, Austad, Carol. 2012. *Sendero Luminoso (Shining Path) and the Conflict in Peru*. US: Springer.

Mejía, Daniel. 2016. *Plan Colombia: An Analysis of Effectiveness and Costs*. Brookings Institution.

Nasi, Carlo. 2018. *The peace process with the FARC—EP*. Routledge.

O'Shea, Patricia. 2017. *Sendero Luminoso: evolución histórica y relevancia actual*. Instituto Español de Estudios Estratégicos.

Obando, Enrique. 1998. *Civil-Military Relations in Peru, 1980-1996: How to Control and Coopt the Military (and the consequences of doing so)*. UK: Duke University Press.

Palmer, David. 1994. *The Shining Path of Peru*. Palgrave Macmillan New York. Pečínka, Pavel. 1998. *Od Guevary k zapatistům: přehled, složení a činnost guerillových hnutí Latinské Ameriky*. Brno: Doplněk.

Palmer, David. 2005. *"TERROR IN THE NAME OF MAO:" REVOLUTION AND RESPONSE IN PERU*. Washington: United Institute of Peace Press.

Peace Agreements Database. 2024. *Final Agreement To End The Armed Conflict And Build a Stable And Lasting Peace*. Colombia.

Prorok, Vladimír a Lisa, Aleš. 2011. *Teorie a praxe řešení politických konfliktů*. Grada Publishing, a.s.

Rettberg, Beatriz, Bernal, Federico. 2022. *Peace Agreement Implementation (PAI): What Matters?.* Universidad de los Andes, Colombia.

Sambanis, Nicholas. 2004. *What Is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities*.

Segura, R., Mechoulam, D. 2017. *Made in Havana: How Colombia and the FARC Decided to End the War*. New York: International Peace Institute.

Skocpol, Theda, Somers, Margaret. 1980. *The Uses of Comparative History in Macrosocial Inquiry*. Comparative Studies in Society and History.

Springerová, Pavlína, Špičánová, Lenka. 2010. *Peruánská guerillová hnutí: Ideové kořeny a vývoj od 60. let 20. století do současnosti*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové.

Steinmetz, Jay. 2019. *Politics, Power, and Purpose: An Orientation To Political Science*. FHSU Press.

Switzer, Russel. 2007. *Sendero Luminoso and Peruvian counterinsurgency*. Louisiana: Louisiana State University.

Taylor, Lewis. 1983. *Maoism in the Andes: Sendero Luminoso and the contemporary guerrilla movement in Peru*. Centre for Latin American Studies: University of Cambridge.

Toft, Monica. 2010. *Ending Civil Wars: A Case for Rebel Victory?*. International Security vol. 34, No. 4.

Vargas, Mauricio. 2023. *El partido comunista del Perú – Sendero Luminoso*. Revista Internacional de Estudios sobre Terrorismo.

Vevon, Gerald. 1998. *SENDERO LUMINOSO: A FAILED REVOLUTION IN PERU?*. USA: U.S. Army War College.

Wallensteen, Peter, Harbom, Lotta, Högbladh, Stina. 2006. *Armed Conflict and Peace Agreements*. Sage Publications.

Wallensteen, Peter. 2019. *Understanding Conflict Resolution*. Sage Publications.

Walter, Barbara. 1997. *The Critical Barrier to Civil War Settlement*. The IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology

Walter, Barbara. 2002. *Civil War Resolution Data Set Codebook*. San Diego: University of California.

Walter, Barbara. 2002. *Does Conflict Beget Conflict? Explaining Recurring Civil War*. San Diego. University of California.

Wickham-Crowley, Timothy P. 1992. *Guerrillas & Revolution in Latin America: A Comparative Study of Insurgents and Regimes Since 1956*. Princeton: Princeton University Press.

Wood, Victoria. 2013. *FARC and Sender ARC and Sendero Luminoso: Examining Their Development, Longevity, and Ideology*. Louisiana: Louisiana State University.

Zartman, William. 2008. *'Ripeness': the importance of timing in negotiation and conflict resolution*. E-International Relations.

Prameny

AlJazeera. 2013. *Colombia vows full-bore assault on FARC*. Dostupné zde: <https://www.aljazeera.com/news/2013/7/22/colombia-vows-full-bore-assault-on-farc>. 9. 4. 2024.

BBC. 2010. *Colombia's Santos hails 'beginning of end' for Farc*. Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-11415821>. 10. 4. 2024.

BBC. 2013. *Colombian soldiers die in clashes*. Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-23394408>. 10. 4. 2024.

BBC. 2015. *Farc suspends truce after Colombia army attack*. Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-32846164>. 9. 4. 2024.

BBC. 2021. *Abimael Guzmán: Peru's Shining Path guerrilla leader dies at 86*. Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-49110427>. 7. 4. 2024.

BBC. 2021. *Abimael Guzmán: qué es el maoísmo, la ideología en la que se inspiró el líder de Sendero Luminoso y por la que desencadenó en Perú una guerra sangrienta*. Dostupné zde: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-58182449>. 10. 4. 2024.

Centro Nacional de Memoria Historica. 2013. *¡Basta ya! Colombia: Memorias de guerra y dignidad*. Dostupné zde: <http://www.centrodememoriahistorica.gov.co/descargas/informes2013/bastaYa/basta-ya-colombia-memorias-de-guerra-y-dignidad-2016.pdf>. 9. 4. 2024.

Counter Terrorism Guide. 2022. *REVOLUTIONARY ARMED FORCES OF COLOMBIA–PEOPLE'S ARMY (FARC-EP)*. Dostupné zde: https://www.dni.gov/nctc/ftos/farc_fto.html. 10. 4. 2024.

Drug Enforcement Administration. 2021. *DEA On The Land*. Dostupné zde: <https://museum.dea.gov/exhibits/online-exhibits/dea-air-land-and-sea/dea-land>. 9. 4. 2024.

Historydraft. 2013. *Colombian conflict*. Dostupné zde: <https://historydraft.com/story/colombian-conflict/the-espada-de-honor-war-plan/356/3900>. 10. 4. 2024.

Human Rights Watch. 1992. *Peru*. Dostupné zde: <https://www.hrw.org/reports/1992/WR92/AMW2-06.htm>. 6. 4. 2024.

Human Rights Watch. 2015. *El rol de los altos mandos en falsos positivos*. Dostupné zde: <https://www.hrw.org/es/report/2015/06/23/el-rol-de-los-altos-mandos-en-falsos-positivos/evidencias-de-responsabilidad-de>. 10. 4. 2024.

InSight Crime. 2017. *The FARC's Riches: Up to \$580 Million in Annual Income*. Dostupné zde: <https://insightcrime.org/news/analysis/farc-riches-yearly-income-up-to-580-million/>. 10. 4. 2024.

Justice for Colombia. 2018. *Colombian Armed Conflict*. Dostupné zde: <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>. 10. 4. 2024.

Observatorio de Memoria y Conflicto. 2020. *El Conflicto Armado En Armas*. Dostupné zde: <https://micrositios.centrodememoriahistorica.gov.co/observatorio/portal-de-datos/el-conflicto-en-cifras/>. 9. 4. 2024.

Presidencia de la República de Colombia. 2011. Dostupné zde: <http://wsp.presidencia.gov.co/portal/Paginas/default1.aspx>. 5. 4. 2024.

Red Internacional de Estudios sobre Sociedad, Naturaleza y Desarrollo. 2008. *Comunicado de las FARC-EP ante la muerte de "Tirofijo" Marulanda*. Dostupné zde: <https://www.redalyc.org/pdf/124/12401717.pdf>. 10. 4. 2024.

Reuters. 2013. *FARC controls 60 percent of drug trade - Colombia's police chief*. Dostupné zde: <https://www.reuters.com/article/idUSBRE93L18Y/>. 9. 4. 2024.

Reuters. 2014. *Nine FARC members killed by army raid in Colombian jungle*. Dostupné zde: <https://www.reuters.com/article/us-colombia-farc-idUSKBN0JU0BW20141216/>. 9. 4. 2024.

Semana. 2012. *Secretos de la negociación*. Dostupné zde: <https://www.semana.com/nacion/articulo/secretos-negociacion/263986-3/>. 9. 4. 2024.

The Economist. 2003. *The Shining Path revisited*. Dostupné zde: <https://www.economist.com/the-americas/2003/09/04/the-shining-path-revisited>. 6. 4. 2024.

The Guardian. 2016. *Colombia referendum: voters reject peace deal with Farc guerrillas*. Dostupné zde: <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/02/colombia-referendum-rejects-peace-deal-with-farc>. 9. 4. 2024.

The New York Times. 2011. *Despite Leader's Death, Colombian Rebels Remain Dangerous, Analysts Say*. Dostupné zde: <https://www.nytimes.com/2011/11/06/world/americas/alfonso-cano-dead-but-farc-dangerous-analysts-say.html>. 10. 4. 2024.

The UN Refugee Agency. 1996. *Peru: Information on the Dirección Nacional Contra el Terrorismo (DINCOTE), the National Anti-Terrorism Directorate*. Dostupné zde: <https://webarchive.archive.unhcr.org/20230602033812/https://www.refworld.org/docid/3ae6ac197c.html>. 9. 4. 2024.

The Washington Post. 1992. *SAVE PERU FROM SENDERO*. Dostupné zde: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1992/07/28/save-peru-from-sendero/6e7a9da6-739a-4b49-ba7d-42ee8cf5ee7b/>. 6. 4. 2024.

The Washington Post. 2000. *'Superman' Meets Shining Path: Story of a CIA Success*. Dostupné zde: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2000/12/07/superman-meets-shining-path-story-of-a-cia-success/a152b9a0-3d85-4c42-9210-69b717fef10c/>. 9. 4. 2024.

The Washington Post. 2021. *TARGETS OF TERRORISM: LATIN MORMON CHURCHES*. Dostupné zde: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1991/11/24/targets-of-terrorism-latin-mormon-churches/ede6930c-5df8-4d82-82bc-190b5e474abe/>. 7. 4. 2024.

Uppsala Conflict Data Program 2022. *UCDP Charts, Graphs and Maps*. Dostupné zde: <https://ucdp.uu.se/downloads/charts/>. 13. 4. 2024.

Uppsala Conflict Data Program. 2019. *UCDP Peace Agreement Dataset Codebook*. Dostupné zde: <https://ucdp.uu.se/downloads/peace/ucdp-codebook-peace-agreements-221.pdf>. 15.4.2024.

Uppsala Conflict Data Program. 2023. *FARC*. Dostupné zde: <https://ucdp.uu.se/actor/743>. 12. 4. 2024.

Uppsala Conflict Data Program. 2023. *Sendero Luminoso: General Information*. Dostupné zde: <https://ucdp.uu.se/additionalinfo/750/0#1992grouparchive>. 9. 4. 2024.